

OPINNÄYTETYÖ

Valokuvanäyttelytoiminnan kehitysmahdollisuudet Helsingin työväenopiston opetus- ja kulttuuritarjonnassa

Lea Kömi-Liljestrand

Kulttuurituotannon koulutus (AMK)
(240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(5/2024)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kulttuurituotannon koulutus (AMK) (240 op)

Tekijä: Lea Kömi-Liljestrand
Opinnäytetyön nimi: Valokuvanäyttelytoiminnan kehitysmahdollisuudet Helsingin työväenopiston opetus- ja kulttuuritarjonnassa
Sivumäärä: 49 ja 11 liitesivua
Työn ohjaaja: Jonna Aakkula
Työn tilaaja: Helsingin työväenopisto

Opinnäytetyössä tarkastelen valokuvanäyttelyiden roolia Helsingin työväenopiston opetuksen ja kulttuuritarjonnan puitteissa. Tavoitteena on selvittää perinteisten ja virtuaalinäyttelyiden eroja sekä tunnistaa niiden vahvuudet ja mahdolliset haasteet. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Helsingin työväenopisto.

Valokuvailmaisun näyttelyprojekti -kurssin opiskelijoiden kanssa toteutettiin ryhmänäyttely, joka esitettiin sekä perinteisenä että virtuaalisena näyttelynä. Tutkimusstrategiana on tapaus-tutkimus, ja siinä käydään läpi näyttelyprojekti suunnitteluvaiheesta toteutukseen. Näyttelyiden pohjalta vertailin opinnäytetyössä virtuaalista ja perinteistä valokuvanäyttelytoimintaa opetuksessa. Lisäksi toteutin virtuaalinäyttelyn yhteyteen kyselyn, jossa selvitin muun muassa kävijöiden käyttäjäkokemusta.

Yleisessä tutkimusosuudessa käyn läpi valokuvanäyttelytoiminnan menneisyyttä ja nykyisyyttä Suomessa, sekä tarkastelen näyttelyiden merkitystä valokuvakentässä. Valokuvaus on olennainen osa katsomisen kulttuuria ja syvennän aihetta eri valokuvateorioiden kautta. Tutkimuksessa nostan esiin digitaalisia virtauksia sekä opetuksen että näyttelytoiminnan näkökulmasta, pohdiskellen samalla valokuvanäyttelyiden tulevaisuuden näkymiä opetuksessa.

Pohdinnoissa nostan esiin eri näyttelymuotojen mahdollisuutta täydentää toisiaan eräänlaisena yhdistelmänä, jossa hyödynnetään perinteisen sekä virtuaalisen näyttelymuodon parhaita puolia. Hybridinäyttelyiden kehittäminen on kiinnostavaa ja tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia luoda osallistavaa ja interaktiivista kokemusta, erityisesti opetuksessa. Imersiivisyyden lisääntyessä näyttelyt vahvistavat elämyksellistä kävijäkokemusta.

Digitaalisuus luo uusia tapoja valokuvanäyttelytoimintaan ja virtuaalinäyttely tarjoaa valokuvaajille erinomaisen tavan esitellä omaa valokuvatuotantoa laajemmalle yleisölle.

Asiasanat: valokuvaus, näyttelytoiminta, opetus, työväenopistot, vapaa sivistystyö

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Cultural production 240 ECTS

Author: Lea Kömi-Liljestrand

Title: Opportunities for the development of photographic exhibitions in the educational and cultural offer of the Helsinki Finnish Adult Education Centre

Number of Pages: 49 and 11 attachment pages

Supervisor: Jonna Aakkula

Commissioned by: Helsinki Finnish Adult Education Centre

In this thesis, I examine the role of photography exhibitions within the educational and cultural framework of the Helsinki Finnish Adult Education Centre. The aim is to explore the differences between traditional and virtual exhibitions, identifying their strengths and potential challenges. The thesis is commissioned by the Helsinki Finnish Adult Education Centre.

A group exhibition was organized with the students of the Photography Expression Exhibition Project course. This exhibition was presented both as a traditional and a virtual exhibition. The research strategy is a case study, covering the exhibition project from the planning phase to implementation. Based on the exhibitions, I compared traditional and virtual photography exhibitions in my thesis. Additionally, I conducted a survey alongside the virtual exhibition to assess visitor experiences.

In the general research section, I review the past and present of photography exhibition activities in the Finnish context, while also examining the significance of exhibitions in the field of photography. Photography is an essential part of the culture of viewing, which is why I delve into the subject through various photography theories. The study highlights digital trends from both educational and exhibition perspectives, contemplating the future prospects of photography exhibitions.

In the conclusions, I emphasize the potential of different exhibition formats to complement each other as hybrids, leveraging the best aspects of both traditional and virtual exhibitions. The development of hybrid exhibitions presents an intriguing new challenge moving forward. It offers diverse opportunities to create more engaging and interactive experiences, especially in education. As immersion increases, exhibitions enhance the experiential visitor experience.

Digitalisation is creating new ways to exhibit photography and virtual exhibitions offer photographers an excellent way to showcase their photographic work to a wider audience.

Keywords: photography, exhibition activities, teaching, adult education centers

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
	1.1 Opinnäytetyön toteutus: Lähtökohdat ja tavoitteet.....	6
	1.2 Tutkimusote ja menetelmät.....	7
2	TOIMEKSIANTAJA	10
	2.1 Helsingin työväenopiston valokuvauksen näyttelytoiminnan ulottuvuuksia.....	11
	2.2 Uusiin digitaalisiin näyttelyalustoihin perehtyminen	13
3	VALOKUVAUS KATSOMISEN KULTTUURINA	15
	3.1 Katsomisen teoriaa.....	15
4	VALOKUVANÄYTTELYTOIMINTA SUOMESSA.....	19
	4.1 Valokuvanäyttelytoiminnan historiaa Suomessa	19
	4.2 Näyttelytoiminta 1970-luvulta tähän päivään.....	22
5	NÄYTTELYTOIMINNAN DIGI-INNOVAATIOT.....	24
	5.1 Näyttelytoiminnan digi-innovaatiot.....	24
6	TAVOITTEENA VALOKUVANÄYTTELYN JÄRJESTÄMINEN	28
	6.1 Rajapintoja -perinteinen näyttely.....	30
	6.2 Rajapintoja -virtuaalinäyttely	31
7	NÄYTTELYKYSELY	33
	7.1 Näyttelykyselyn analyysi.....	33
8	MITEN PERINTEINEN JA VIRTUAALINEN VALOKUVANÄYTTELY EROAVAT TOISISTAAN?	38
	8.1 Perinteisten ja virtuaalisten valokuvanäyttelyiden vertailu	38

8.2	Pohdintoja eri näyttelymuotojen vertailusta	41
9	MITEN TARJOTA MONIPUOLISIA NÄYTTELYKOKEMUKSIA?	43
9.1	Hybridinäyttelyt valokuvausopetuksen uusina mahdollisuuksina	43
10	TYÖN MERKITYS TILAAJALLE.....	45
10.1	Itsearviointi.....	46
11	JOHTOPÄÄTELMÄT	47
11.1	Virtuaalinäyttely jatkokehittämisinnovaationa.....	48
11.2	Lopuksi	49
	LÄHTEET	50
	LIITTEET	55

1 JOHDANTO

Työssäni valokuvauksen opettajana Helsingin työväenopistossa olen järjestänyt monia opiskelijänäyttelyitä. Minulle on ollut inspiroivaa tehdä niin omia näyttelyitä, kuin myös tuottaa opiskelijoiden ryhmänäyttelyitä. Oli luontevaa keskittyä opinnäytetyössä Helsingin työväenopiston valokuvanäyttelyiden toteuttamiseen. Tässä työssä tarkastelen valokuvanäyttelyiden tuottamisen prosessia opetuksen yhteydessä sekä perinteisessä että virtuaalisessa ympäristössä.

Helsingin työväenopisto hakee vielä paikkaansa kulttuurituottamisen kentällä, mutta uskon, että sen merkitys osallistavan ja omaehtoisen taiteen näyttämönä tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Työväenopisto toimii paikkana, jossa opiskelijat voivat ilmaista itseään taiteen kautta ja osallistua aktiivisesti kulttuurin luomiseen. Valokuvakurssien konkreettisia lopputuloksia ovat näyttelyt. Ne motivoivat opiskelijoita ja nostavat esiin heidän osaamistaan.

Opinnäytetyöhön liittyen tein 2024 keväällä virtuaalinäyttelyn Helsingin työväenopiston *Valokuvauksen näyttelyprojekti* -kurssin näyttelystä *Rajapintoja*. Näyttelyn perinteinen osuus oli esillä Helsingin työväenopiston näyttelytilassa syksyllä 2023. Vertailuanalyyssissä tarkastelen näiden kahden eri näyttelytavan eroavaisuuksia ja erityispiirteitä. Kummassakin näyttelymuodossa on omat haasteensa ja potentiaalinsa. Opinnäytetyöni pyrkii vastaamaan kysymykseen, miten perinteinen valokuvanäyttelytoiminta eroaa virtuaalinäyttelyiden tekemisestä opetuksen yhteydessä. Tutkimuksen avulla pyrin avaamaan uusia näkökulmia valokuvanäyttelytoimintaan opetuksessa.

Toimeksiantajani Helsingin työväenopisto on Helsingin kaupungin ylläpitämä vapaan sivistystyön opisto. Olen työskennellyt valokuvauksen tuntiopettajana eri opistoissa yhteensä yli kahdenkymmenen vuoden ajan, ja tämä opinnäytetyö perustuu käytännön kokemuksiini näyttelyiden järjestämisestä ja opetuksen kehittämisestä.

1.1 Opinnäytetyön toteutus: Lähtökohdat ja tavoitteet

Keskeinen tavoitteeni opinnäytetyössä on tarkastella ja kehittää Helsingin työväenopiston valokuvanäyttelytoimintaa. Lähestyn aihetta tuomalla esiin valokuvanäyttelytoiminnan merkitystä osana valokuvauksen opetusta Helsingin työväenopistossa. Tavoitteenani on kehittää uusia virtuaalinäyttelytoimintatapoja perinteisen näyttelytoiminnan rinnalle. Tämä edellyttää virtuaalisen ja perinteisen valokuvanäyttelytoiminnan vertaamista ja näyttelyprosessin tarkaste-

lua. Kummallakin näyttelytavalla on tulevaisuudessa oma paikkansa, mutta virtuaalinäyttelyiden hyödyntämistä opetuksessa tulisi ehdottomasti lisätä ja kehittää opistojen taholta. Kehittämistyö vastaa tarpeeseen pysyä mukana digitaalisessa kehityksessä.

Työn rajaamisen tueksi olen muodostanut seuraavat tutkimuskysymykset, joihin opinnäytetyölläni pyrin vastaamaan:

Tutkimuskysymykset:

1. Miten perinteinen ja virtuaalinen valokuvausnäyttely eroavat toisistaan opetuksessa?
2. Miten Helsingin työväenopisto voi hyödyntää valokuvanäytteiden potentiaalia valokuvauksen opetuksessa ja tarjota monipuolisempia näyttelykokemuksia katsojille?

Nostan esiin perinteisen ja virtuaalisen näyttelytyön erityispiirteitä ja haasteita. Kehittämistavoitteena on luoda monipuolista näyttelytoimintaa, jossa yhdistyvät eri valokuvanäyttelyiden parhaat puolet, sekä tarjota syvällisempiä ja monipuolisempia näyttelykokemuksia. Vertailevanalyyssissä tarkastelen näiden kahden eri näyttelytavan eroavaisuuksia ja erityispiirteitä.

Tutkimuksessa tarkastelen *Valokuvauksen näyttelyprojekti* -kurssin ryhmänäyttelyä *Rajapintoja*, sen perinteistä sekä virtuaalista versiota. Näyttelyn perinteinen versio oli esillä Helsingin työväenopiston Opistogalleriassa syksyllä 2023 (liite 1, kuva 1). Virtuaaliversio julkaistiin 2024 maaliskuussa (liite 1, kuva 2). Virtuaalinäyttelyn yhteydessä toteutin avoimen ja nimettömän näyttelykyselyn. Tämä kysely on tärkeä osa työn aineistoa. Tavoitteena on selvittää näyttelyssä käyneiden virtuaalinäyttelyn käyttökokemusta.

Valokuvataiteilijana olen pitänyt yksityisnäyttelyitä ja osallistunut moniin yhteisnäyttelyihin eri puolilla Suomea. Tämä kokemus tuo käytännön näkökulmaa opinnäytetyöhön. Lisäksi hyödynnän opinnäytetyössäni useiden vuosien kokemustani näyttelyiden järjestämisestä eri valokuvakurssien yhteydessä. Käytän menneiden vuosien näyttelydokumentteja ja kuvia lisämateriaalina sekä visuaalisina esimerkkeinä. Näyttelyiden kuvat havainnollistavat tekemiäni töitä ja tukevat opinnäytetyön kirjallista osaa.

1.2 Tutkimusote ja menetelmät

Opinnäytetyöni lähtökohta on Helsingin työväenopiston valokuvauksen opetuksen näyttelytyön kehittämisen ja uudistamisen tarpeessa. Työelämälähtöisen ja käytännönläheisen opinnäytetyöni lähestymistapana on tutkimuksellinen kehittäminen. *Kehittämistyön menetelmä* -kirjan

mukaan tutkimuksellisessa kehittämistyössä pyritään ratkaisemaan käytännössä nousseita ongelmia, tai uudistamaan käytäntöjä, sekä usein myös luomaan uutta tietoa työelämän käytännöistä (Ojasalo, Moilanen & Ritakoski 2015, 18). Tavoitteena on luoda uusia virtuaalinäyttelytoimintatapoja perinteisen näyttelytoiminnan rinnalle, mikä on erityisen ajankohtainen aihe digitaalisuuden kasvun myötä.

Tapaustutkimus valikoitui tutkimusstrategiaksi, koska se mahdollistaa yksittäisen tapauksen perusteellisen tutkimuksen. Tapaustutkimuksessa tutkitaan yksittäisen tapahtuman ominaispiirteitä systemaattisesti, tarkasti ja totuudenmukaisesti. Tapaustutkimuksen tarkastelun ja kiinnostuksen kohteena on tutkittavan tapauksen prosessi. Kuvaillaan yhden tapauksen prosessia ja sen toimintamekanismeja, ja selitetään tapausta miten- ja miksi-kysymysten avulla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tapaustutkimuksessa keskityn perinteisen ja virtuaalisen *Ra-japintoja* -näyttelyn tekemisen kuvailemiseen. Käyn läpi näyttelyprosessin vaiheet ideasta toteutukseen. Loppupäätelmissä nostan esiin näiden kahden eri näyttelytavan eroavaisuuksia ja erityispiirteitä. Tapaustutkimus tarjoaa monipuolisen lähestymistavan tutkimuskysymyksiin ja mahdollistavat syvällisen ja kattavan ymmärryksen valokuvanäyttelytoiminnasta Helsingin työväenopistossa.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä on monimenetelmällisyys, jossa painotus on laadullisessa tutkimuksessa. Monimenetelmällisen tutkimuksen tavoitteena on saada monipuolisia ja kattavia tuloksia (Koppa 2024). Laadullisen tutkimusmenetelmän valitsin, koska se mahdollistaa syvällisen tutkimuksen valokuvanäyttelytoiminnasta ja sen eroavuuksista perinteisen ja virtuaalisen näyttelymuodon välillä. Laadullinen lähestymistapa antaa mahdollisuuden tarkastella ilmiötä monipuolisesti. Pyrin havaintojen ja dokumenttien kautta syventymään valokuvanäyttelyprojektin prosessiin.

Lisäksi täydensin työtäni määrällisen tutkimuksen menetelmällä. Valitsin määrällisen tutkimusmenetelmän, koska se tarjoaa mahdollisuuden kerätä numeerista dataa ja kvantitatiivisia tuloksia näyttelykyselyn avulla. Näyttelykyselystä saatu data tarjoaa arvokasta tietoa kehittämisen tueksi. Tämä auttaa täydentämään laadullisia havaintoja, ja antaa mahdollisuuden tehdä tilastollista analyysiä, joka voi tukea tutkimuksen päätelmiä.

Humanistisen ammattikorkeakoulun kehittämistehtävän yhteydessä tein Helsingin työväenopistolle *Opistotalon näyttelytilan käyttöoppaan*. Kehittäminen alkoi keskusteluilla henkilö-

kunnan kanssa, yleisellä ideoimisella, kehittämistyön määrittämisellä ja tarpeellisuuden arvioinnilla. Järjestin ideointipajan verkossa ahkerasti näyttelytilaa hyödyntävien opettajien kesken. Ideariihimenetelmän tavoitteena oli kartoittaa näyttelytilan nykyisyyttä, ja ideoida näyttelytilan tulevaisuutta. Opistotalon näyttelytilaa pidettiin erittäin keskeisenä tilana, ja ehdotettiin, että näyttelytilan tarkka profilointi ja strateginen tavoite tulisi tarkemmin määrittää. (Kömi-Liljestrand 2023.) Tämän pohjalta sain hyvän kuvan siitä, mikä toimii ja mitä voi kehittää. Kehittämistehtävän tekeminen toimi hyvänä ponnahduslautana opinnäytetyölle.

Haastattelin Helsingin työväenopiston suunnittelijaopettaja Mikko Kettusta työväenopiston näyttelytoiminnan nykytilasta ja tulevaisuuden näkymistä. Asiantuntiahaastattelun avulla sain arvokasta tietoa tutkimuskysymyksiin ja ajatuksia työväenopistosta kulttuurin tuottajana. Haastattelun toteutin puolistrukturoituna haastatteluna. Muodostin haastattelukysymykset etukäteen, mutta haastattelun aikana tein tarkentavia kysymyksiä vastauksiin liittyen. Haastattelu äänitettiin ja litteroitiin, ja käytin tätä materiaalia syventävänä lähdeaineistona.

2 TOIMEKSIANTAJA

Toimeksiantaja Helsingin työväenopisto on Helsingin kaupungin ylläpitämä vapaan sivistystyön opisto. Toiminta perustuu lakiin 1998/632 vapaasta sivistystyöstä. Vapaan sivistystyön tehtävänä on tuottaa koulutusta elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tasa-arvoisesti, ja näin tukea aktiivista kansalaisuutta. Vapaassa sivistystyössä omaehtoisuus, yhteisöllisyys ja osallisuus korostuu. (Opetusministeriö 1998.) Helsingin työväenopiston Opetussuunnitelmassa 2020 määritellään seuraavasti työväenopiston arvot.

Opiston toiminta-ajatus on tarjota aikuisille itsensä kehittämisen ja elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia – tietoa, taitoa, elämyksiä – sekä edistää yksilön ja yhteisön hyvinvointia vapaan sivistystyön periaatteiden pohjalta (Helsingin työväenopisto 2020).

Helsingin työväenopiston 100 vuotishistoriikissa *Oodi sivistykselle* todetaan, että opiston tulevaisuuden visio: ”Helsingin työväenopisto on rohkea ja arvostettu aikuiskoulutuksen suunnannäyttäjänä lähellä ihmistä”, kuvastaa hyvin tulevaisuuden tavoitteita, mutta myös sitä, minkälaista työväenopiston toiminta on ollut ensimmäisen sadan vuoden aikana (Nyström 2014, 126). Työväenopiston toiminnan keskiössä on ihminen, ja työväenopiston ensimmäinen rehtori Zachris Castrén määritteli ihmisyyden tärkeäksi arvoperiaatepäämääräksi. Työväenopiston toiminta mahdollistaa ihmisille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua monimuotoiseen taide- ja kulttuurielämään sekä tekijänä että kokijana (Helsingin työväenopisto 2020).

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia –ohjelmassa korostetaan: ”Jokaisella on oikeus ja tasa-arvoinen mahdollisuus itse tehdä taidetta ja osallistua kulttuuritoimintaan.” Toimintaohjelmassa korostetaan kulttuurin merkitystä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi, sekä osallisuuden lisäämistä yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasoilla. (Opetusministeriö 2010, 10–11.)

Kansalaisopistoliiton julkaisussa kuntien tärkeänä voimavarana nähdään opistojen toiminta, jonka merkitys ja rooli kuntalaisen osaamisen ja hyvinvoinnin edistäjänä on tärkeä. Kansalaisopistot ovat monella paikkakunnalla myös merkittävä kulttuuritoimija, sillä ne järjestävät erilaisia tapahtumia, konsertteja, teatteriesityksiä ja taidenäyttelyitä (Kansalaisopiston liitto 2017). Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019 määrittää, että kuntien tehtävänä on edistää, tukea ja järjestää kulttuuritoimintaa kunnissa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019).

Helsingin työväenopiston opetuksen tarjonta on erittäin laaja. Opetuksen kuuluu taideaineita, käsityötä, musiikkia, kirjallisuutta, kielikursseja ja yhteiskunnallisia luentoja. Lisäksi työväenopisto tuottaa monipuolisesti erilaisia taidekursseja ja kulttuuritapahtumia. Haastattelussa Helsingin työväenopiston suunnittelijaopettaja Mikko Kettunen sanoo, että työväenopiston tavoitteena on voimistaa tulevaisuudessa rooliaan kulttuuritalona. Toisaalta hänen mielestään olisi hyvä miettiä miten kaupungin kulttuuritalojen ja työväenopiston roolit poikkeavat toisistaan. (Kettunen 2024.)

2.1 Helsingin työväenopiston valokuvauksen näyttelytoiminnan ulottuvuuksia

Näyttelytoiminta on osa työväenopiston kulttuuritarjontaa ja sen merkitys korostuu tulevaisuudessa. Nämä tapahtumat ovat matalan kynnyksen kulttuurielämyksiä, jotka edistävät niin tekijöiden kuin katsojien osallistumista, tasa-arvoisuutta ja elinikäistä oppimista. Tässä osiossa pyrin nostamaan esiin, miksi näyttelytoiminta on merkittävää ja miten se vaikuttaa valokuvauksen opetukseen sekä opiskelijoiden että opettajan näkökulmasta. Lisäksi pohdin näyttelyiden merkitystä yleisön tavoittamisessa ja esittelen joitakin uusia innovaatioita, sekä työväenopiston ulkopuolelle jalkautumisen käytäntöjä.

Työväenopiston näyttelytoiminnalla tuodaan esille taide- ja taitoaineiden kurssien töitä (liite 1, kuva 3). Työväenopistolla on mahdollisuus järjestää näyttelyitä useassa opetuspisteessä, kuten Opistotalolla, Vuotalossa, Stoassa, Kanneltalossa, Maunula-talossa ja Malmitalossa. Monet opetuspisteet ovat kulttuuritalojen yhteydessä. Erityisen merkittäviä ovat kevätnäyttelyt, jotka kestävät yleensä 2–4 viikkoa. Näyttelyiden pitäminen osana opetusta on näkyvä lopputulos kurssin suorittamisesta.

Työväenopiston suunnittelijaopettaja Mikko Kettusen mielestä näyttelytoiminta on hyvin keskeistä opiskelijoiden motivoinnissa. Hän haluaisi, että opiskelijoiden osallisuus ja omaehtoisuus korostuisivat tulevaisuudessa vielä entisestään. Hän korostaa, että on tärkeää, kannustaa opiskelijoita löytämään itselleen luonteenomainen kuvakieli. (Kettunen 2024.) Vapaa-ajan harrastusten lisääntyessä on tärkeää, että kehitetään ja tuetaan arjen kulttuurisuutta, jotta ihmiset voivat kokea elämänsä merkitykselliseksi ja mielekkääksi (Opetusministeriö 2021, 16).

Valokuvauksen opettajana olen iloinen siitä, että valokuvauksen kurssit ovat todella suosittuja. Valokuvaharrastajat ovat hyvin aktiivisia ja käyttävät paljon aikaa harrastuksensa parissa. He

valokuvaavat paljon, mutta myös mielellään katsovat ja kommentoivat toistensa kuvia. Työväenopiston valokuvauksen opiskelijat saavat ansaitsemaansa tunnustusta näyttelyissä. Heille omien töiden esiin saattaminen on mielekästä ja motivoivaa. Nähdä omat työt seinällä ja saada niille katsojia on monelle opiskelijalle iso asia.

Myös opettaja saa näyttelytoiminnasta paljon, sillä usein se syventää suhdetta opiskelijoihin ja se toimii hyvänä ryhmäytymisen välineenä. Näyttelytoiminta on käytännönläheistä, ajatuksia herättävää ja inspiroivaa. Tärkeää on tehdä prosessista opiskelijoille ymmärrettävä ja hyödyllinen. Toki uskaliaisuutta ja moniosaamista tarvitaan niin opiskelijoilta kuin opettajilta, kun ryhdytään tekemään näyttelyitä. Näyttelyiden valmistaminen vaatii paljon suunnittelua, sekä tarttumista haasteellisiin ja aina uusiin projekteihin. Erityisesti virtuaalinäyttelyiden tekeminen edellyttää rohkeaa ja ennakkoluulotonta suhtautumista uusiin tekniikoihin. Usein ongelmana on, miten saada aika riittämään näyttelyn tuottamiseen. Aikaresurssin lisääminen opetukseen on tärkeä satsaus tulevaisuudessa.

Uusia muotoja ja innovaatioita kehitettiin Helsingin työväenopiston *Suomi 100* -juhlavuoden *Metsä meissä* -hankkeen yhteydessä 2017. Projektissa tutkittiin suomalaisuutta ja meidän suhdettamme metsään. Projektin perustui ilmiöoppimiseen ja eri aineiden väliseen yhteistyöhön. Projektin huipentui *Metsäfestivaaliin*, jossa oli metsä aiheisia työpajoja, näyttelyitä, konsertteja ja teatteriesityksiä (liite 1, kuva 4).

Näyttelytoiminnalla tavoitellaan uusia yleisöjä. Yksi vaihtoehto uusien yleisöjen löytämiseen on jalkautua ulos toimijan seinien sisältä. Esimerkiksi yhteistyön tekeminen eri toimijoiden kanssa voisi laajentaa repertuaaria. *Metsä meissä* -hankkeen jatkokehittelynä aloimme Kataariina Kaarlelan kanssa vetää eri palvelukeskuksissa *Metsän kosketus* valokuvaus- ja muistelutyöpajoja, joissa asukkaat muistelivat omia metsä- ja luontokokemuksiaan. Työpajan valokuvista ja muistoista koottiin näyttelyitä ja dramatisoituja esityksiä (liite 1, kuva 5).

Valokuvauksen sunnuntai -tapahtumalla (liite 1, kuva 6) on myös tavoitettu uusia yleisöjä. Valokuvauksen sunnuntai -tapahtuma muodostui nimenomaan *Valokuvailmaisun näyttelyprojektin* ryhmänäyttelyn avajaisten ympärille. Avajaisiin haluttiin ohjelmaa ja kävijöitä, joten avajaiset laajentuivat tapahtumaksi. Päivän aikana on valokuvakurssin ryhmänäyttelyn taiteilijataapaamisen lisäksi luentoja- sekä kuvaesityksiä, jotka kertovat, miten moninaisesti valokuvausta voi Helsingin työväenopistolla harrastaa. Tapahtumaan on vapaa pääsy eikä siihen tarvitse ilmoittautua. Tapahtuma on suunnattu valokuvauksen harrastajille. Tapahtumaa on järjestetty

vuodesta 2016 lähtien Helsingin työväenopiston Opistotalolla Kalliossa syksyisin, ja keväisin Maunula-talolla Maunulassa. Tapahtumassa on ollut kävijöitä 40–100 henkilöä. Vuosien varrella näkyvyyttä ovat lisänneet myös suunnittelemani valokuvausluentosarjat *Katsaus valokuvaan* ja *Valokuvieni synty*.

2.2 Uusiin digitaalisiin näyttelyalustoihin perehtyminen

Helsingin työväenopistossa tehtiin monen muun tahon tapaan suuri digiloikka koronapandemian aikana. Opetus toteutettiin lähinnä verkon välityksellä, kun opetustilat oli suljettu. Digitaalisuuden hyödyntäminen oli selviytymiskeino, joka mahdollisti opetuksen jatkumisen pandemian läpi.

Nyt digitaalisuuden kehittämistä ja hyödyntämistä pitäisi jatkaa, vaikka olemme palanneet normaaliin pandemian jälkeiseen aikaan. Onneksi asia on ymmärretty monella taholla ja kehitys jatkuu. Myös koulutuksen saralla on asiaan havahduttu, ja Opetushallituksen hanke *Ammatillisen koulutuksen uudet oppimisympäristöt ja -ratkaisut* on tästä hyvä osoitus (Opetushallitus 2021).

Järjestimme oppilaiden kanssa kaksi 3D-virtuaalinäyttelyä verkossa pandemian aikana. Kokeemus oli positiivinen, mutta työläs. Kaikkien piti opetella paljon uutta. Itseäni kiinnostaa erityisesti jatkaa virtuaalinäyttelyn hyödyntämistä opetuksessa.

Olen kokeillut oppilaiden kanssa kahta erilaista 3D-virtuaaligallerian alustaa. Teimme *Valokuvailmaisun projekti* -kurssilla ryhmänäyttelyn vuonna 2021 Kunstmatrix-virtuaaligallerian avulla. Se oli käyttäjystävällisempi alusta kuin aikaisemmin käyttämämme Art.net. Virtuaalinäyttely tarjosi katsojalle tietokoneruudun kautta oikeankaltaisen näkymän ripustettuun näyttelyyn. Katsoja pystyi liikkumaan näyttelytilassa, ja katsomaan kuvasarjoja kokonaisuuksina tai yksittäisinä teoksina. Kunstmatrix-virtuaalinäyttely toimii uudehkoilla verkkoselaimilla ja mobiililaitteilla. *Monikon kolmas* -valokuvanäyttely (liite 1, kuva 7) oli katsottavissa sekä virtuaalinäyttelynä että perinteisenä verkkogalleriana, joka toimi virtuaalisena näyttelyluettelona.

Monikon kolmas -näyttelyn avajaiset pidettiin *Valokuvauksen Sunnuntain* -verkkotapahtuman yhteydessä. Avajaistunnelma verkossa oli toki hyvin erilainen kuin avajaiset ihmisten ympäröimänä näyttelytilassa. Rakensimme virtuaaliavajaiset enemmän tekijöiden varaan. Järjestimme virtuaalinäyttelykierroksen, jossa oppilaat pääsivät kertomaan töistään. Lisäksi meillä oli avajaisissa etukäteen äänitetty musiikkiesitys, joka liittyi erään oppilaan teokseen.

Kun työstimme 3D-virtuaalinäyttelyä oppilaiden kanssa pandemian aikana, olimme uuden edessä. Oppilaat ottivat yllättävän nopeasti virtuaaligalleria-alustan tekniikan haltuunsa. Helsingin kaupungin organisaatiossa käytetään nyt jo erilaisia virtuaalipohjia. Esimerkiksi Helsingin kaupunginmuseo on toteuttanut hienon 360 ° -virtuaalinäyttelyn, jossa pääsee tutustumaan museon tiloihin ja näyttelyihin mihin aikaan tahansa (Helsingin kaupunginmuseo 2024).

Helsinki oppii – tulevaisuuden taidot -strategia antaa suuntaviivoja, mihin Helsingin kaupungin kasvatus ja koulutus rakentuu tulevaisuudessa. Tässä muutama nosto strategiasta:

Mahdollistamme digitaalisissa ja fyysisissä oppimisympäristöissä taito- ja taideaineiden monipuolisen ja laadukkaan toteutuksen. Tavoittemme on, että koko kaupunki toimii kulttuurikasvatuksen ympäristönä. Rakennamme yhteistyötä kulttuurikasvatuksen eri foorumeissa. Opimme älykkäästi - hyödynnämme digitaalisuutta ja tekoälyä viisaasti oppimisessa ja kasvussa. (Helsingin kaupunki 2024.)

Tulevaisuustaitoihin panostaminen on yksi tärkeä osa Helsingin kaupungin oppimisstrategiaa. Näin vahvistetaan luottamusta tulevaisuuteen. Virtuaalinäyttelyiden tekeminen mahdollistaa uudenlaisen elämyksellisen, pelillisen ja leikkisän oppimisen uudenlaisissa digitaalisissa ympäristöissä. (Helsingin kaupunki 2024.) Uusien virtuaalinäyttelykäytäntöjen luominen voi motivoida nuoria lähtemään työväenopiston kursseille. Helsingin kaupungin digiohjelmassa todetaan:

Digitalisaatio tekee Helsingistä maailman toimivimman kaupungin! Helsingin kaupungin toiminnassa hyödynnetään digitaalisuutta laajasti (Helsingin kaupunki 2024b).

3 VALOKUVAUS KATSOMISEN KULTTUURINA

Helsingin työväenopiston valokuvauskurssien tavoitteena on edistää kuvanlukutaitojen kehittymistä. Teemme kuva-analyysejä niin opiskelijoiden kuvista kuin myös valokuvauksen mestareiden kuvista. Opetuksen tavoitteena on hyvä medianlukutaito, jonka tarkoituksena on antaa apuja erilaisiin viestintätilanteisiin. Aktivoimme opiskelijoita miettimään, miten heidän kuvansa vaikuttaa katsojaan, ja miten se tulkitaan ja miksi.

Lisäksi pyrimme kannustamaan opiskelijoita käyttämään itselleen luonteenomaista arjen kieltä. Itseilmaisu edistää hyvinvointia, kuten kyky tuottaa ja kommunikoida kuvien välityksellä. Keskeistä on, että opiskelijat oppivat muiden käyttämää mediakieltä. Kuvallisia viestejä tarkastellaan moninaisuus huomioiden, ja tavoitellaan viestijän alkuperäisen tarkoituksen ymmärrystä empaattisesti. (Helsingin työväenopisto 2021.)

Valokuvaus on katsomisen kulttuuria ja monet taidekriitikot ovat kirjoittaneet monipuolisesti valokuvan näkemisestä ja katsomisesta. Eri kirjoittajien näkemys vaihtelee paljon ja saa pohtimaan näkemisen moninaisuutta ja merkitystä. Käyn seuraavassa läpi eri teoreetikkojen lähestymistapoja valokuvaan ja katsomisen kulttuuriin.

3.1 Katsomisen teoriaa

Näkemisen tavat -kirjassaan taidekriitikko ja toimittaja John Berger esittelee erilaisia näkökulmia kuvien tulkintaan. Kirjaan liittyen on tehty myös samanniminen televisiosarja. Kirjan kuvalliset esseet nostavat esiin erilaisia tapoja nähdä maailma. Bergerin mukaan jokainen valokuva on näkemisen tulos ja jokainen valokuva kiteyttää tavan nähdä. Valokuva on riippuvainen siitä, kuka sen on luonut ja miksi. Valokuvaa katsoessa olisi hyvä pohtia valokuvaajan valintoja kuvaustilanteessa ja miksi hän on valinnut juuri tuon näkymän kuvan aiheeksi. Lisäksi Berger korostaa, että kuvan merkitys muodostuu katsojan ja kuvan välisessä vuorovaikutuksessa ja se muuttuu sen mukaan, kuka sitä katsoo ja missä tilanteessa. Hänen mukaansa näkeminen on tärkein tapa hahmottaa todellisuutta, ja se tulee ennen sanoja. (Berger, Blomberg, Fox, Didd & Hollis 1991.)

Visuaalisen kulttuurin professori Janne Seppänen kritisoi *Media & Viestintä* -lehden artikkelissaan Bergerin teoriaa määrittelyn puutteesta. Hän nostaa esiin, että on vaikea kuvitella toimivaa

näkemisen tapojen tutkimusta vailla näköhavaintoja tekevän subjektin teoriaa. Seppäsen mukaan on otettava huomioon, miten vaikuttaa näkemiseen se, kuka näkee ja millaisista lähtökohdista näkijä tulee. Hyvä olisi pohtia, mitä näkeminen yleisesti on. (Seppänen 1992.)

Seppänen esitteli *Valokuvaa ei ole* -kirjassaan, näkökulman valokuvien katseluun ja vaikuttavuuteen, ja haastoi perinteiset näkemykset valokuvien yksiselitteisestä merkityksestä. Hänen mukaansa valokuvat saavat merkityksensä aina niissä kulttuurisissa yhteyksissä, joissa ne luodaan ja tulkitaan. Seppänen korostaa, että kuvanlukutaidon merkitys kasvaa, koska näemme ja tuotamme kuvia jatkuvasti. (Seppänen 2002.)

Kirjallisuudentutkija Roland Barthes pohtii *Valoisa huone* -kirjassaan valokuvan vaikutusta katsojaan. Hän jakaa valokuvan vaikutuksen ja merkityksen kahteen kategoriaan, punctum ja studium. Punctumissa valokuvan yksityiskohdat herättävät katsojassa tunteita, muistoja, ja tekevät kuvasta tärkeän katsojalle. Valokuvan yleistä vaikutelmaa Barthes kutsuu käsitteellä studium. Studium toimii kuvan yleisemmällä tasolla ja se voi olla kuvan aihe tai sommittelu, joka kiinnostaa meitä yleisesti, mutta ei herätä voimakkaita tunteita. (Barthes 1985, 32–34, 49–51.)

Valokuvakriitikko Susan Sontag analysoi *Valokuvauksesta* -kirjassaan valokuvan todellisuuden suhdetta, luonnetta ja merkitystä kulttuurisessa kontekstissa. Sontagin mukaan valokuva ei siis ole pelkkä todellisuuden representaatio, vaan myös todellisuuden jäännös, joka on otettu suoraan kohteesta.

Valokuva ei ole vain kuva (kuten maalaus on kuva), todellisen tulkinta; se on myös jälki, jotain suoraan todellisesta jäljennettyä, kuten jalanjälki tai kuolinnaamio. (Sontag 1977, 142–143.)

Sontag kyseenalaistaa valokuvaajan motiivit, menetelmät ja yleisön (Sontag 1977). Hänen eettinen kirjoituksensa saa valokuvaajat pohtimaan, miksi minä valokuvaan, miten minä valokuvaan ja kenelle minä valokuvaan.

Sontag kritisoi valokuvauksen vaikutusta ihmisen tapaan nähdä ja kokea maailma. Hän pohtii kuvatulvan seurauksia ihmisten tunteille ja muistille. Hänen mukaansa kuvavirtaan ja ylikulutukseen pitäisi pystyä puuttumaan. (Sontag 1977.) Nykyisessä digitaalisessa kuvaympäristössä kuvia tuotetaan ja kulutetaan paljon enemmän kuin Sontagin kirjan kirjoittamisen aikoihin 1970-luvulla. Tämän päivän kuvatulva on paisunut mahdottomiin mittasuhteisiin.

Sekä Roland Barthes että Susan Sontag kritisoivat kirjoissaan kuraattori Edward Steichen koostamaa *The Family of man* -näyttelyä. Näyttely oli ensimmäisen kerran esillä Museum of Modern Artissa 1955 New Yorkissa, ja edustaa ripustustyyliltään installaatiota. Näyttelyn kuvia oli, seinien lisäksi, ripustettuna katosta roikkumaan ja myös erilaisiin paneeleihin, niin että ne muodostivat visuaalisesti mielenkiintoisen arkkitehtonisen tilan. Lisäksi kuvien eri koot tarjosivat dynaamisen rytmin näyttelylle. (The Family of Man 1955.) Roland Barthesin kritiikki kohdistui lähinnä näyttelyn sisältöön, ja hän syytti näyttelyä yleistäväksi valokuvakokoelmaksi, jossa kaikki elävät ja kuolevat samalla tavalla kaikkialla (Barthes 1994). Myös Susan Sontag syytti näyttelyä liiallisesta sisällöllisestä yksinkertaistamisesta (Sontag 1977). Kummankin kritiikki heijastelee heidän ajatuksiaan valokuvauksen roolista, ja valokuvan vaikutusta katsojaan. Näyttelyn yleistävä kuvaus ihmisyydestä vähensi heidän mielestään valokuvauksen ilmaisuvoimaa.

Valokuvauksen tutkija ja valokuvaaja Leena Saraste huomauttaa artikkelissaan *Jättäisinkö kammeran kotiin*, että Sontag ei erittele eri tarkoituksiin otettuja kuvia. Sarasteen mukaan tulkintaan vaikuttaa se, onko kuva esimerkiksi taidekuva tai dokumenttikuva. (Saraste 1984.) Saraste esittää *Valokuva tradition ja toden välillä* -kirjassaan, että valokuvaus on sekä dokumentointia että ilmaisua, sekä todistusta että tulkintaa, sekä havaintoa että mielikuvitusta. Valokuvaus on siis sekä tiedettä että taidetta, ja sen arvo riippuu siitä, miten sitä käytetään ja miten sitä tarkastellaan. (Saraste 1996.)

Saraste korostaa, että on hyvä olla tietoinen kuvien vaikutuksista. Hän nostaa esiin saksalaisen estetiikan professorin Berthold Beilerin, joka on perehtynyt valokuvan merkitykseen ja tulkintaan. Beilerin mukaan hyvältä valokuvien katsojalta vaaditaan todellisuudentajua, mielikuvitusta ja halu oppia kuvien muotokieltä. Tämä mahdollistaa kuvista nauttimisen niin tiedollisesti kuin myös esteettisesti. (Saraste 1996, 172.)

Tutkija Leena-Maija Rossin ja professori Anita Seppäsen toimittama *Visuaalisen kulttuurin lukukirja* esittelee erilaisia tapoja ymmärtää kuvia, ja korostaa kuvien lukutaitoa. Kirjassa pohditaan, miten kuvat vaikuttavat ihmisten ajatteluun ja toimintaan. (Rossi & Seppä 2007.)

Valokuvaus on taiteenlaji, joka antaa meille mahdollisuuden nähdä maailma eri tavoin. Valokuvaajan näkökulmasta valokuvaus mahdollistaa hetkien ja näkymien tallentamisen, ja itselle tärkeistä asioista viestimisen. Katsojassa kuva voi herättää monenlaisia tunteita ja tulkintoja.

Kuten edellisistä pohdinnoista tuli ilmi, valokuvan tulkintaan vaikuttavat monet tekijät. Valokuvan merkitys ja vaikutus on siis moniulotteinen. Nykypäivän visuaalisessa maailmassa valokuvien kriittinen medialukutaito on tärkeä kansalaistaito. Valokuvaus on osa työväenopiston kuvallisen viestinnän kursseja, joiden tavoitteena on edistää kuvanlukutaitoja (Helsingin työväenopisto 2021).

4 VALOKUVANÄYTTELYTOIMINTA SUOMESSA

Valokuvanäyttelytoiminta on rikas ja monimuotoinen osa Suomen valokuvauksen historiaa. Valokuvanäyttelyt ovat toimineet tärkeänä kanavana valokuvataiteen esittelyssä ja kehityksessä. Ne ovat paitsi tarjonneet mahdollisuuden nähdä laajasti erilaisia valokuvateoksia, mutta myös edistäneet alan ammattilaisten ja harrastajien välistä vuorovaikutusta. Näyttelyt toimivat oppimisen ja harrastuksen alustoina, tarjoten mahdollisuuden oppia uutta ja saada inspiraatiota omiin projekteihin. Näyttelyt ovat rohkaisseet kuvaajia ilmaisemaan itseään valokuvauksen keinoin. Näen, että tämä toimii myös työväenopiston valokuvanäyttelyiden osalta. Tätä osiota kirjoittaessani tein samalla *Valokuvailmaisu näyttelyprojekti* -kurssille luentoa. Näyttelyiden tekemisessä on tärkeä osata asettaa taiteensa osaksi laajempaa valokuvanäyttely jatkumoa.

4.1 Valokuvanäyttelytoiminnan historiaa Suomessa

Valokuvanäyttelytoiminta Suomessa alkoi jo 1900-luvun alussa. ”Joka tahtoo perehtyä uusimpiin virtauksiin ja suuntiin valokuvauksen alalla, sille tarjoaa näyttely mainion tilaisuuden.” Näillä sanoilla Suomen ensimmäistä yleistä valokuvanäyttelyä kehutaan *Päivälehdessä*. Näyttely avattiin Ateneumissa 3.9.1903, ja seinät olivat täynnä sekä amatöörien että ammattilaisten tuotoksia. Artikkelissa tuotiin esille, että näyttelyn taso taiteellisesti oli hyvin vaihteleva. Valokuvaharrastuksen oppimestariksi kutsutun Daniel Nyblinin töitä pidettiin näyttelyn hienoimpina sekä aiheeltaan että tekniikaltaan. (Kansalliskirjasto 2024.)

Norjalaissyntyistä valokuvaajaa Daniel Nybliniä voidaan pitää Suomen valokuvahistorian yhtenä merkittävänä henkilönä. Nyblinin valokuvaamo ja valokuvatarvikeliike perustettiin Helsinkiin 1877. Valokuvaamisen lisäksi hän toimitti valokuvalehteä ja järjesti valokuvakursseja. Hän toimi organisaattorina monissa tuon ajan valokuvanäyttelyissä, kuten edellä mainitussa Ateneumin näyttelyssä. Nyblin koki näyttelytoiminnan tärkeäksi kanavaksi valokuvaotosten julkistamiselle ja valokuvataiteen kehittymiselle. (Valokuvataiteen museon 2024a.) Nyblinin töitä pääsin ihaillemaan seinällä Valokuvataiteen museon *Piktorialismi-valokuvataiteen synty* -näyttelyssä 2022. Nybliniä voidaan pitää suomalaisen piktorialismin yhtenä mestarina, joka keskittyi valokuvan taidevedostukseen. Piktorialismi on 1900-luvun vaihteen valokuvataiteen suuntaus, joka inspiroitui maalaustaiteesta. Sen estetiikassa pyrittiin kauneuteen ja tunnelmallisuuteen, erilaisten taitoa vaativien vedostustekniikoiden avulla. *Piktorialismi* -näyttely ja

-kirja nostavat hyvin esiin valokuvauksen ensimmäisen taidesuuntauksen ja sen keskeiset valokuvaajat. (Fritze, Max 2022.)

Ateneumin vuoden 1903 näyttely oli menestys, ja sen näki 2 500 kävijää. Seuraava yleinen valokuvanäyttely järjestettiin melko nopeasti Ateneumissa vuonna 1907. (Fritze, Max 2022, 19–20.) Kummassakin näyttelyssä Ateneumin näyttelysalien seinät oli ripustettu täyteen, ja lisäksi teokset oli ripustettu tiiviisti lähekkäin. Tiivis, vapaamuotoinen rykelmäripustus vastasi tuolloin muualla maailmassa varhaisten valokuvanäyttelyiden salonkiripustustyyliä. Ripustusta varten Ateneumin näyttelyssä teokset oli joko pohjustettu tai kehystetty. Kehystys nähtiin tuolloin tärkeänä eleenä, jolla valokuvaaja pystyi vahvistamaan teoksen taidestatusta. (Lahti 2022, 138–140.)

Uusien kansainvälisten suuntauksien tunteminen valokuvauksen alalla koettiin tärkeäksi jo hyvin varhain. Tämä näyttäytyi myös valokuvanäyttelyissä. Helsingin Taidehallissa avautui 1930 siihen mennessä suurin Suomessa nähty valokuvanäyttely. Näyttelyssä oli 450 teosta niin kotimaisilta kuvaajilta, kuin myös Ruotsista, Norjasta, Tanskasta, Virosta ja Saksasta. (Saraste 2020.)

Yhdysvaltalaisen valokuvauksen keskeisen vaikuttajan Alfred Stieglitzin valokuvia oli ollut esillä Hörhammerin taidesalongissa 1951 (Saraste 2020). Stieglitz piti kuuluisaa valokuvagalleriaa *Galleria 291* New Yorkissa. Lisäksi hän toimitti *Camera Work* -lehteä, jonka välityksellä hän loi perustaa uudelle taidekäsitykselle, joka uskoi välineen käyttöön sen oman luonteen mukaisesti. Stieglitzin mielestä oli tärkeää kehittää valokuvausta itsenäisenä taidemuotona ja saada sille virallista tunnusta. (Saraste 1996, 87.)

Valokuvataiteen museon näyttely *Sumusta sommitteluun* 2001 kokosi yhteen sodanjälkeisen Suomalaisen taidevalokuvauksen tärkeimmät teemat ja tekijät. Näyttelykokonaisuus perustuu kuraattori Leena Sarasteen tutkimustyöhön kameraseurojen toiminnasta lähinnä 1940–50-luvuilla. (Saraste 2001a.) Näyttelystä tehtiin myös samanniminen kirja ja verkkonäyttely, joiden avulla voi palata näyttelyn antiin. Verkkonäyttelyn teemallinen jaottelu (maisema, henkilö, tilanne ja muut) nostaa esille sen ajan tyypilliset kuvausaiheet. Sarasteen mukaan taidevalokuvauksen harrastajat löysivät tärkeimmät kohteensa luonnosta, niin laajoista maisemista pilvitäiväineen kuin kauniista lähikuvista. (Saraste 2001a.)

Sumusta sommitteluun -verkkonäyttelyn Tekijämiehiä -osiossa sen ajan keskeiset valokuvauksen vaikuttajat saavat esittelynsä. Saraste nostaa esille esimerkiksi valokuvaaja Trond

Hedströmin, joka piti ensimmäisen suomalaisen yksityisnäyttelyn 1953 Stockmannin näyttelyhallissa. (Saraste 2001c.) Suurin osa Hedströmin myyntinäyttelyn kuvista oli kuvien nimien perusteella potrettimuotokuvia (Saraste 2004a). Hedström oli ammatiltaan muotokuvaaja, ja hänet tunnettiin dramaattisesta valaisutyylistään. Sumuisia maisemakuviakin löytyi, ja Sarasteen mukaan niistä näkyi vapaampi taiteellinen ote. (Saraste 2001c.)

Valokuvaaja Trond Hedström otti myös osaa kansainvälisiin näyttelyihin. Asetelmakuva *Aatami ja Eva* pääsi useisiin kansainvälisiin näyttelyihin kaikilla tuomariäänillä. Kotimaassa Kameralhdessä kuva sai kritiikkiä ja sitä pidettiin liian abstraktina ja omituisena, vaikka se edusti uudenlaista pelkistetympää kuvailmaisua. (Saraste 2001b.) Asetelmakuva *Aatami ja Eva* oli esillä Kameraseuran järjestämässä Helsinki 1953 näyttelyssä. Näyttelyllä Kameraseura pyrki saamaan lisää harrastajia kameraseuratoimintaan. Lisäksi haluttiin vakuuttaa suuri yleisö valokuvauksen arvosta ja taiteellisuudesta. (Saraste 2004c, 157, 159.) Hedström toteaa 25-vuotisjuhlanäyttelynsä *Protesti kauneuden puolesta* esipuheessa, että kuva heijastaa tekijänsä sisäistä olemusta. Lisäksi hän kirjoittaa:

Ihminen näkee vain pienen osan valonsäteilystä ja kuulee vain pienen osan ääni-alueesta. Hän luulee väriä väriksi tajuamatta, että se on värähtelyä. Hän luulee näkevänsä totuuden ja kuitenkin näkee vain illuusion. (Karttunen 1990, 49.)

Myös Valokuvauksen Akateemikko Matti A. Pitkänen osallistui ahkerasti kansainvälisiin kilpailuihin mustavalkoisilla maisemakuvillaan. Pitkänen mainitsee tärkeäksi oppi-isäksi valokuvaaja Trond Hedströmin, jolta oli saanut paljon opastusta valokuvauksen saralla. Pitkäsen valokuvauksen harrastus kehittyi ammatiksi, ja hän perusti valokuvastudioon. Tällainen mestarikisälli oli tuolloin vielä hyvin tyypillinen reitti ammattilaiseksi. Pitkäsen studiolla oli avustajana muun muassa valokuvaaja Pentti Samallahti, josta kirjoitan myöhemmin. (Saraste 2004c, 84–85.) Pitkäsen töitä oli esillä Suomen valokuvataiteen museon avajaisnäyttelyssä 1969 Helsingissä. Näyttely esitteli laajasti suomalaista valokuvausta 1800-luvulta 1960-luvulle saakka. (Valokuvataiteen museo 2024b.)

Suomessa on kiitettävästi tehty näyttelyiden lisäksi valokuvakirjoja, joiden kuvalliseen sisältöön on helppo palata. Keskeisiä valokuvauksen historiaan liittyviä lähteitä ovat professori Leena Sarasteen kirjoittamat kirjat, muun muassa *Valokuva tradition ja toden välissä*. Hän on ollut keskeinen luennoitsija *Valokuvauksen Sunnuntai* -tapahtumassa Helsingin työväenopistossa.

4.2 Näyttelytoiminta 1970-luvulta tähän päivään

Tutkija Lintonen nostaa esiin *Valokuvan 70-luku* -kirjassaan, että Valokuvauksen kantaottaavuus ja dokumentaarisuus lisääntyi 1970-luvulla. Valokuvanäyttelyitä haluttiin viedä ihmisten keskuuteen kuten kirjastoihin. (Lintonen 1988, 78–79.) Valokuvanäyttelyiden määrä kasvoi 1970-luvulla, kun valokuvataiteilijat alkoivat saada apurahoja toimintansa tueksi (Kukkonen 1999, 162).

Ensimmäinen valokuvaukseen keskittyvä galleria Hippolyte avattiin 1978. Helsingin taidehallin *Nuorten näyttelyyn* ei valokuvaa vielä 1980-luvulla huolitettu. (Saraste 2010, 196.) Tilanne muuttui valokuvan vakiinnuttaessa paikkansa taiteenkentässä 1990-luvulla. Irlannissa valokuvattu *Sielullinen Varustus* -valokuvaasarjani oli Taidehallin *Nuorten näyttelyssä* vuonna 1995.

Valokuvanäyttelyt olivat yllättävän pitkään mustavalkoisia, koska monet valokuvataiteilijat pitivät värivalokuvausta kaupallisena ja rahvaanomaisena. Tämä asenne värivalokuvaukseen oli taidekentällä yleinen, vaikka väri valtasi muuten valokuvauksen 1950- ja 1960-luvuilla. Vasta 1990-luvun alussa valokuvaajien Esko Männikön ja Pekka Turusen näyttelyt toivat värivalokuvaukselle läpimurron Suomen näyttelykentällä. (Wallenius 2024.) Pekka Turunen opetti vuosikursilleni värivalokuvausvedosta Turun taiteen ja viestinnän oppilaitoksessa 1990-luvun alussa. Toteutin lopputyöni *Portiton portti* -näyttelyn värivalokuvina. Muistan vielä ne loputtomat tunnit, jotka vietin pimiössä vedostaen näyttelykuvia.

Valokuvanäyttelyt ovat nykyään merkittävä osa kulttuurielämää ja myös laajempi yleisö vieraillee niissä. Valokuvataiteen museossa vieraili yli 110 000 kävijää vuonna 2023. Se on museon historian suurin vuosittainen kävijämäärä. (Heinänen 2010.) Yksi museon suosituimmista näyttelyistä oli valokuvaaja Pentti Sammallahten retrospektiivinen näyttely *Me kaksi* K1 galleriassa (Valokuvataiteen museo 2023). Näyttelyssä mustavalkokuvauksen mestarin Sammallahten ajattomat ja tarinalliset pienet valokuvat olivat pysäyttävän humanistisia.

Pentti Sammallahti kertoo, että nähtyään 9-vuotiaana, aiemmin mainitsemani, *The Family of Man* -kiertonäyttelyn Helsingin Taidehallissa 1959, hän oli sanonut isälleen, että tämä on sitä, mitä haluan elämässäni tehdä (Heinänen 2010). Olen kuullut muiltakin vanhemman polven valokuvaajilta, että *The Family of man* -näyttelyssä käynti oli merkittävä ja innoittava kokemus ryhtyä valokuvaajaksi.

Valokuvanäyttelyiden tulevaisuutta on vaikea ennustaa, mutta moniaistisuus on todennäköisesti korostunut piirre. Yksisilmäisyydestä moniaistisuuteen – immersiiivisen estetiikan uudet vaatteet -artikkelissa taidehistorioitsija ja kuvataidekriitikko Maarit Salon mukaan kuvataiteen pyrkimys immersiiiviseen estetikkaan on ajankohtainen teema taiteessa. Virtuaalitodellisuuteen syventyminen sisältää useita uppoutumisen asteita: sitoutuminen, syventyminen ja täydellinen immersio, eli sisällä olemisen tunne. Passiivisesta katsojasta siirrytään aktiiviseksi kokijaksi. (Salo 2018.) Tulevaisuudessa pyritään yhä enemmän kokonaisvaltaiseen elämyksellisyyteen näyttelyissä. Se kutsuu katsojan osallistumaan aktiivisesti teoksen kokemiseen, mikä voi avata uusia mahdollisuuksia valokuvataiteen esittämisessä ja kokemisessa.

5 NÄYTTELYTOIMINNAN DIGI-INNOVAATIOT

Digivaikuttaja Jyrki J.J. Kasvin (2019) mukaan digitalisaatiossa on kyse organisaatiokulttuurin muutoksesta. Digitalisaatio on paljon enemmän kuin tietotekniikka tai digitointi, joka on vanhan toimintatavan korvaamista vastaavalla digitaalisella toiminnalla. Tietoa ja tietotekniikkaa digitalisaatiossa hyödynnetään toiminnan muuttamiseen tai uuden mahdollistamiseen. (Kasvi 2019.)

Digitaalisuus on muuttanut maailmaamme. Muutosta voisi verrata yhtä voimalliseksi kuin teollistuminen oli aikoinaan. Mutta osaammeko muuttua sen mukana ja hyödyntää sitä tulevaisuudessa? Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskuksen Tieken sivuilla toimittaja Paula Launonen (2019) artikkelissaan *Tulevaisuuden digikulttuurin keskiössä on ihminen*, nostaa esiin, että mitä enemmän hyödynnämme teknologiaa, niin sitä tärkeämpää on humanismi, ihmisten innostus ja motivaatio.

Koronapandemian aikana monet museot alkoivat digitalisoida omia kokoelmiaan ja järjestää virtuaalinäyttelyitä (Suokas 2021). Saadakseni kuvan, millaisia virtuaalinäyttelyitä on olemassa, lähdin seikkailulle verkon syöveriin. Museoiden erilaisiin virtuaalinäyttelyihin voi tutustua Suomen museoliittokonserniin kuuluvassa Digimuseo-palvelussa. Osaan näyttelyistä pääsee osallistumaan ilmaiseksi, mutta halutessaan voi myös ostaa maksullisia opastuskierroksia. Lisäksi museoiden virtuaalinäyttelyistä voi nauttia missä ja milloin vain verkon avulla. (Digimuseo 2024a.) Museoiden virtuaalinäyttelyt toimivat usein joko 360°- tai 3D-virtuaalitekniikalla, jotka rikastuttavat näyttelykokemusta.

5.1 Näyttelytoiminnan digi-innovaatiot

Hyvänä inspiroivana virtuaalinäyttelyesimerkkinä toimii Helinä Rautavaaran 3D-virtuaalinäyttelykierros, joka oli visuaalisesti hieno ja sen 3D-tilassa oli helppo liikkua. Näyttelyissä oli käytetty monipuolisesti kuvaa, tekstiä, ääntä ja videota elävöittämään virtuaalinäyttelykokemusta. (Digimuseo 2024b.) Virtuaalikierroksen jälkeen innostuin vierailemaan Helinä Rautavaaran museon nettisivulla ja lukemaan lisää filosofian maisteri Helinä Rautavaaran elämäntyöstä (Helinä Rautavaaran museo 2020). Virtuaalinäyttely oli niin mielenkiintoinen, että menin opiskelijaryhmän kanssa museoon opastetulle kierrokselle.

Yksi laajimmista virtuaalinäyttelyistä on Ateneumin Suomen taiteen tarina. Se oli Ateneumin perusnäyttely vuosina 2016–2022. Hienoa, että tähän vanhaan perusnäyttelyyn voi vielä tutustua digimuseo.fi sivuston kautta. (Digimuseo 2024c.) Ateneumin kokoelmat löytyvät myös Kansallisgallerian verkkonäyttelystä. Ateneumin *Väriä & valoa* impressionistien taiteen näyttelyn teoksiin voi tutustua Kansallisgallerian verkkogalleriassa (Kansallisgalleria 2024c). Kansallisgalleria on kuvataiteen valtakunnallinen museo, ja siihen kuuluvat Ateneumin lisäksi nykytaiteen museo Kiasma ja Sinebrychoffin taidemuseo. Kansallisgallerian teoksia on esillä myös merkittävässä rakennuksessa tarjoamassa taide-elämyksiä. (Kansallisgalleria 2024b.)

Helsingin työväenopiston opistorakennuksessa on esillä kattavasti esimerkiksi taidemaalari Sam Vannin teoksia. Vannin yli 4 metriä pitkä *Contrapunctus* -kollaasi vuodelta 1960 löytyy Opistotalon toisesta kerroksesta. Kansallisgallerian verkkogalleriassa pystyi luomaan oman gallerian itseään kiinnostavista töistä. Tein kaksi omaa galleriaa. Toiseen aloin kerätä Sam Vannin abstrakteja teoksia. Toiseen taas kuvia ja tietoa teoksista, jotka löytyvät Opistotalon seiniltä ja käytäviltä. Opetustyössäni pystyn hyödyntämään verkkogallerian kuvia esitellessäni Opistotalon taidearteita. Tällainen osallistava mahdollisuus toimia aktiivisena sisällön keräilijänä virtuaalinäyttelyssä muutti rooliani taiteen katsojasta kuraattoriksi. Tällaista kävijän roolin laajentamista kannattaisi enemmänkin hyödyntää virtuaalinäyttelyissä.

Kansallisgalleriassa on meneillään kolmivuotinen *Digitaalinen Kansallisgalleria* -ohjelma, jonka päämäärä on kehittää taidepalveluja verkkoon vuodesta 2025 eteenpäin. Pilotoinnissa pyritään luomaan digitaalinen taide-elämys yhtä kiinnostavaksi kuin fyysinen museokäynti. Projektissa selvitetään, millaisia uusia toimintamuotoja uusi teknologia voi tarjota tulevaisuuden museotoiminnalle. Projektin puitteissa rakennetaan lohkoteknologiaan pohjautuva Alusta.art -palvelin, joka mahdollistaa esimerkiksi kuvien ja videoiden julkaisemisen ja jakamisen. (Kansallisgalleria 2024a.) Odotan tämän alustan julkaisemista. Toivottavasti tekniikan lisäksi siinä on otettu huomioon taiteellinen ja luova ulottuvuus.

Taidenäyttelyjen hybridimallit, joissa näyttely on sekä perinteisesti esillä, että siitä on tehty myös virtuaaliversio, yleistyvät tulevaisuudessa. Tutustuin kansainväliseen taide- ja runonäyttelyyn *Synnyin tytöksi* kauppakeskus Ainoassa Tapiolassa vuoden 2023 loppupuolella. Näyttely oli ollut ennen Suomeen tuloa Meksiko Cityssä. Taiteilija Minna Pietarisen näyttelyn tarkoitus on herättää ajatuksia ja tekoja naisten oikeuksiin liittyen. Suomesta näyttely jatkaa matkaa eri puolille maailmaa, ja Pietarinen maalaa paikallisen naisten oikeuksia puolustavan henkilökuvan jokaiseen maahan, jossa näyttely tulee vierailemaan. Kävin tutustumassa myös *Synnyin tytöksi*

-virtuaalinäyttelyyn, jonka tarkoitus on tavoittaa mahdollisimman monta naista ympäri maailman. (Pietarinen 2023.) Näyttelykokemus paikan päällä ja verkossa oli todella erilainen. Perinteisen näyttelyn isot muotokuvamaalaukset olivat vaikuttavia ja intensiivisiä. Näyttelytila itsessään ohjasi liikkuvuutta, ja kuvien katsomisjärjestystä. Verkossa liikkumisen määritteli enemmän oma kiinnostus. Verkossa pystyin paremmin keskittymään runojen ja koskettavien tarinoiden lukemiseen. Kaiken kaikkiaan verkkokokemus oli interaktiivisempi. Lisäksi videot toivat kiinnostavaa lisämateriaalia virtuaalinäyttelyyn. Näyttelyissä pääsin tutustumaan naisnäkökulman kautta eri kulttuureihin. Mielestäni eri näyttelymuodot täydensivät hyvin toisiaan, ja tekivät kokemuksesta kokonaisvaltaisemman ja muistettavan.

Google Arts & Culture -sovelluksen kautta voi tutustua taiteeseen ja kulttuuriin ympäri maailman. *The Challenges of Preserving Digital Art* -sivustolla kävin kuuntelemaan digitaalisen taiteen säilyttämiseen keskittyvän videon, jossa puhui muun muassa yksi internetin perustajista, Vint Cerfin. Hän nostaa esille digitaalisen taiteen haavoittuvuuden ohjelmien, selaimien ja tiedostojen vanhenemisen ja päivittymisen myötä. Monet nykyaiteilijoiden teokset on tehty koettavaksi ainoastaan verkossa. Tällainen digitaalinen taide on vaarassa kadota, koska sitä ei välttämättä saada enää auki tulevaisuuden tekniikalla. (Google Art& Culture 2024b.) Tähän ongelmaan on tarttunut *Rhizomen Net Art Antologia* -sivusto, joka pyrkii säilyttämään ja tunnistamaan 100 esimerkillistä verkkotaiteen teosta (Net Art Antologia 2024).

Myös opetuksen puolella on jouduttu etsimään uusia ratkaisuja näyttelytoiminnassa. Koronan aikana LAB-ammattikorkeakoulun Muotoiluinstituutin opinnäytetyönäyttely järjestettiin ensimmäisen kerran täysin virtuaalisesti 2020. Lehtori Henri Halla-Aho nostaa esille *Spectrum Instagram* -näyttelyn avajaispuheessaan, että aineeton näyttely sopii kestäväen kehityksen tavoitteisiin. (LAB-ammattikorkeakoulu 2020.)

Emmi Putkonen (2020) LAB-ammattikorkeakoulusta korostaa *Virtuaaligalleria ei katso aikaa tai paikkaa* -artikkelissaan, virtuaalinäyttelyn merkitystä suomalaisen muotoilukoulutuksen kehityksessä. Putkonen nostaa esiin Muotoilukoulutuksen *Spring Forum* -tapahtuman, joka järjestettiin ensimmäisen kerran virtuaalimaailmassa korona keväänä 2020. Tämä tapahtuma, joka oli Suomen muotoilualan korkeakoulujen yhteistyön tulos, antoi suuntaa tulevaisuuden rajoja rikkoville näyttely-yhteisöille. (Putkonen 2020.) Tapahtumassa eri korkeakoulujen yhteisnäyttely järjestettiin virtuaalitodellisuudessa. Se esitteli kolmiulotteisessa tilassa 3D-mallinnuksia. Näyttelyn esineiden ja kalusteiden tarkasteleminen oli mahdollista kolmiulotteisesti virtuaali-

lasien avulla. Virtuaalimaailman käyttö poistaa aika- ja paikkasidonnaisuuden, mutta saavutettavuuden esteenä on vielä monelle teknologian riittämättömyys, ja kyvyttömyys hallita eri tekniikoiden käyttöä. (Heikkinen 2020.)

Virtuaalinäyttely *INTAC: Transformation* esittelee taideprojekteja eri maiden taideopiskelijoiden välillä vuosilta 2021–22. Tämä näyttely on osa *International Art Collaborations (INTAC)* -hanketta, joka oli kansainvälinen yhteistyökuvio, jossa taideopiskelijat eri puolilta maailmaa työskentelivät yhdessä taiteen parissa. Opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat taideteoksia verkossa. Myös suomalaisia taideopiskelijoita Tampereen ammattikorkeakoulusta osallistui projektiin. (Transformation 2022.) Tämä näyttely on tehty aikaisemmin mainitsemani Kunstmatrix-alustalle.

Digitaalisten verkostojen luominen ja kansainvälisten yhteiskuvioiden kehittämiseen virtuaalinäyttely on hyvä alusta, joka mahdollistaisi globaalin levityksen, markkinoinnin ja rajattoman kansainvälisen yleisön. Eri digihankkeisiin tutustumisen myötä aloin pohtia, miten kasvattaa virtuaalinäyttelyn tulevaisuuden visiota kansainvälisen yhteistyön suuntaan. Digitalustalla työskentely ylittäisi ajan ja paikan. Virtuaalinäyttely lisäisi myös saavutettavuutta, ja toisi laajemman yleisön taidenäyttelyiden pariin. Ennen kaikkea digitaalisuus ja virtuaalinäyttelyt vaikuttavat laajasti nykytaiteen kenttään, ja tarjoavat uusia mahdollisuuksia taiteen kokemiseen ja säilyttämiseen.

6 TAVOITTEENA VALOKUVANÄYTTELYN JÄRJESTÄMINEN

Olen vetänyt vuodesta 2016 lähtien *Valokuvailmaisun näyttelyprojekti* -kurssia Helsingin työväenopistossa. Kurssi kestää kaksi vuotta, ja pääpaino on valokuvanäyttelyiden toteuttamisessa. Syksyisin toteutamme yhteisen teeman pohjalta ryhmänäyttelyn Opistotalolle Kallioon. Keväisin näyttely on Maunula -talolla, ja opiskelijat luovat omasta aiheesta valokuvasarjan.

Kurssilla keskitytään erityisesti valokuvailmaisuun ja opiskelijan oman kuvallisen näkemyksen kehittämiseen. Päämääränä on vahvistaa osallistujien omaa luovaa visualisointikykyä, visuaalista kerrontaa ja kykyä toteuttaa valokuvanäyttelyitä. Valokuvaus toimii monelle tärkeänä ilmaisukeinona, jonka avulla omasta elämästä voi jakaa tarinoita. Itselle tärkeiden hetkien ja tunnelmien tallentaminen koetaan merkitykselliseksi ja usein keskeistä on ympäristön tutkiminen ja havainnointi. Susan Sontag toteaaakin, että valokuvaus vahvistaa kokemusta (Sontag 1977). Yhdenmukaistamisen sijaan pyritään säilyttämään ja rikastuttamaan opiskelijoiden omaa kieltä. Työväenopiston kuvallisen ilmaisun kurssien ilmaisullisena tavoitteena on rohkaista kokeilevuuteen ja luovuuteen. keskeistä on opiskelijan oman äänen vahvistaminen ja ilmaisusta nauttiminen. (Helsingin työväenopisto 2021.)

Kurssi edellyttää myös itsenäistä työskentelyä, sillä opiskelijat valokuvaavat omalla ajallaan. Monet *Valokuvailmaisun näyttelyprojekti* -kurssille osallistuvat opiskelijat tulevat kurssille saattaakseen jonkun oman valokuvausprojektinsa loppuun. Oman työn esille saaminen on merkityksellistä ja se motivoi opiskelijoita. Motivaation on hyvä olla kohdallaan, jotta prosessi saadaan vietyä loppuun.

Valokuvailmaisun näyttelyprojekti -kurssilla tehdään ryhmänäyttelyitä. Ryhmänäyttelyn tekeminen edellyttää kykyä työskennellä osana taiteellista työryhmää. Keskustelu- ja ryhmätehtävien avulla pyritään edistämään ryhmäytymistä. Ryhmä toimii hyvänä sparraajana ja tukijoukkona näyttelyprojektin aikana. Näyttelyprojektin yhteydessä ryhmäläisille annetaan palautetta kuvista ja harjoitellaan kuva-analyysin tekemistä. Kuvapalautteista ja keskusteluista opitaan oman taiteellisen työn arviointia ja analysointia.

Valokuvailmaisun näyttelyprojekti -kurssilla tekeminen on projektiluontoista ja osallistajat työstävät teemaa omaan tahtiinsa. Kurssilla käydään läpi näyttelyprojektin oleelliset vaiheet

ideasta toteutukseen. Usein ideasta toteutukseen -vaihe on projektin työläin osuus. Lisäksi käydään läpi näyttelytyön prosessia ja siihen liittyviä unelmia ja uhkakuvia. *Näyttelyprosessin kuvaus* -museotyöskentelyn oppaassa näyttelyprojektiin kuuluu kolme päävaihetta: suunnittelu, toteutus ja päättämisvaihe. Oppaassa korostetaan näyttelysuunnitelman tärkeyttä. Näyttelysuunnitelmaan kirjataan ylös ajatuksia näyttelytyön eri vaiheista ja tavoitteesta. (Kaitavuori & Roine 2006.)

Mielenkiintoisen näyttelykokonaisuuden luomiseen tarvitaan luovuutta ja rohkeutta. Näin näyttelyn anti ei jää pelkkään kuvasisältöön, vaan kuvista muodostuu visuaalinen kokonaisuus. Siinä testataan visuaalisia taitoja, järjestelykykyä ja tiimityöskentelytaitoja. Näyttelyteosten valinta ja hahmottaminen koetaan kurssilla usein haasteelliseksi työvaiheeksi. Työt kannattaa valita huolellisesti kokonaisuutta silmällä pitäen. Näyttely on yksittäisistä kuvista rakennettu visuaalinen kokonaisuus. Teosten valinnan jälkeen ne täytyy tulostaa, pohjustaa tai kehystää, jotka vaiheet opiskelijat suorittavat omalla ajallaan.

Näyttelytilaan käydään tutustumassa etukäteen ja tehdään ripustussuunnitelma. Ripustussuunnittelussa suunnitellaan, miten teokset ripustetaan näyttelytilaan. Lisäksi keskitytään yksityiskohtiin ja kokonaiskuvan hallintaan. Mietitään, kumpi on parempi: perinteinen moottoritieripustus tai luovempi ripustus, jossa käytetään esimerkiksi eri tasoja, joilla saadaan vaihtelevaa rytmiä ripustukseen. Lisäksi pohditaan, miten taulujen välinen etäisyys rytmittää seinää, ja onko siinä tarpeeksi vaihtelua. Ripustus suunnitelman laatiminen on kiinnostava vaihe prosessissa.

Eri aikakauden ja näyttelyiden ripustustyyliä käydään läpi kuvaesimerkein. *Piktorialismi* -kirjassa kuvaillaan varhaisten valokuvanäyttelyiden vapaamuotoista salonkiripustusta. Ateneumin 1903 valokuvanäyttelyn ripustustyyli edusti tällaista tiivistä rykelmäripustusta. Näytteilleasettajat, niin ammattilaiset kuin amatöörit, täyttivät heille osoitetun näyttelytilan oman maun mukaan ja usein hyvin tiiviisti ja täyteen ahdettuna. (Lahti 2022, 138–140.)

Käymme kurssin aikana myös katsomassa valokuvanäyttelyitä ja analysoimme niiden näyttelyripustuksia. Kävimme opiskelijoiden kanssa katsomassa aiemmin mainitun Pentti Sammalahden *Me kaksi* -näyttelyn. Näyttelyn selkeä moderni ripustustyyli miellytti opiskelijoita. Näyttely oli tasapainoinen ja rauhallinen.

Valokuvataiteen museon japanilaisen valokuvaajan Daido Moriyaman retrospektiivinen näyttely keväällä 2024 oli opiskelijoiden mielestä kiinnostava, mutta osittain myös hämmentävä

ripustukseltaan. Ripustus rikkoi perinteisiä ripustussääntöjä. Se oli paikoin yllättävä ja kaoottinen ja haastoi katsojan visuaalisia kokemuksia. Näyttelyn ripustus perustuu osittain Moriyaman tuotantoon japanilaisissa lehdissä. Näyttelyn seinät toistavat Moriyamin lehtien graafista ilmettä. Moriyami näki valokuvauksen potentiaalin demokraattisena kielenä. (Valokuvataiteen museo 2024c.)

Usein opiskelijoiden sarjat edustavat montaa eri genreä ja niiden yhdistäminen samaan tilaan on haasteellista. Aikaisemmin mainitsemani *Sumusta sommitteluun* näyttelyn teemat: ”maisema, henkilö, tilanne ja muut” toistuvat usein myös opiskelijoiden tyypillisinä kuvausaiheina (Saraste 2001a). Lopuksi näyttelyn rakentaminen ja ripustaminen helpottuvat, jos on laadittu hyvä ripustussuunnitelma.

Ripustusta suunnitellessamme pyrimme asettumaan katsojan asemaan. Taulut kannattaa sijoittaa seinälle pääsääntöisesti katseen tasolle. Lopuksi pohditaan, toimiiko kokonaisuus ja onko ripustuksella selkeä yleisilme. Otetaan huomioon, millainen on kuvien yhteisvaikutus, ja millaisia mielikuvia, tunteita, ajatuksia halutaan herättää.

Kurssilla saadaan hyviä käytäntöjä valokuvanäyttelyn toteuttamiseen. Se tarjoaa eväitä ratkaista näyttelysuunnitteluun liittyviä ongelmia tulevaisuudessa. Monet ryhmät ovat jatkaneet kurssin jälkeen yhteisten ryhmänäyttelyiden tekemistä. Lisäksi osa oppilaista on innostunut järjestämään myös omia yksityisnäyttelyitä.

6.1 Rajapintoja -perinteinen näyttely

Rajapintoja -näyttely oli tämän kurssin ensimmäinen näyttely. Ideapajamenetelmällä haettiin syksyn yhteinen näyttelyteema. Syksyn 2023 teemaksi valikoitui vuorovaikutus. Jokainen tulkitse vuorovaikutusteemaa omista lähtökohdistaan, ja kuvasi aiheeseen liittyvän kuvaparin.

Kuvausjakson aikana katseltiin ja kommentoitiin kuvia, jotta jokainen oppilas saisi eväitä jatkotyöskentelyyn ja koko ryhmä oppi toistensa kuvista ja suunnitelmista. Keskusteluissa kannustetaan tuomaan esille oma mielipide ja kertomus kuvien äärellä. Monilukutaidon pedagogiikassa korostetaan, että jokaisella on oma yksilöllinen taustansa ja poikkeava tapa viestiä (Helsingin työväenopisto 2021).

Rajapintoja -näyttelyn työt tuovat hyvin esiin vuorovaikutuksen monimuotoisuuden. John Berger toteaa kirjassaan *Näkemisen tavat*, että jokainen valokuva on riippuvainen siitä, kuka sen on luonut ja miksi. Valokuva kiteyttää valokuvaajan tavan nähdä. (Berger 1991.)

Kuvien valitsemisen yhteydessä kävimme läpi teosten tulkintaa. Pohdimme, miten mahdollinen katsoja kokee kuvan, millaisia kertomuksia kuva viestittää. Roland Barthes toteaa, että katsoja kokee kuvan tärkeäksi, jos sen yksityiskohdat herättävät muistoja ja tunteita (Barthes 1985). Teoksia on hyvä tarkastella ikään kuin ulkopuolisin silmin. Muuttuuko kuvan tulkinta eri kulttuurien lähtökohdista, ja eri medioiden myötä. Valintatilanteessa kuvaajat joutuvat pohtimaan valintojaan ja niiden vaikutusta katsojaan ja ympäristöön. (Helsingin työväenopisto 2021.)

Valitut kuvat edustivat montaa eri valokuvauksen genreä. Leena Saraste toteaa, että valokuvaus on sekä dokumentointia että ilmaisua, sekä todistusta että tulkintaa, sekä havaintoa että mielikuvitusta. (Saraste 1996). Lopullisten kuvaparien valinnan jälkeen siirryttiin kokonaisuuden hahmottamiseen. Ripustussuunnittelun avulla pyrittiin löytämään näyttelylle visuaalinen kokonaisilme. Valokuvat tulostettiin A3 kokoon. Kuvien ripustamisessa käytettiin julistekehyksiä. Työväenopiston tiedotus vastasi näyttelyjulisteen tekemisestä ja tiedotuksesta. Näyttelyn perinteinen osuus oli esillä Helsingin Työväenopiston Opistotalon aulagalleriassa toisessa kerroksessa osoitteessa Helsinginkatu 26 ajalla 15.11. – 5.12.2023.

Jokainen kirjoitti lyhyen tekstin omasta kuvasarjastaan. Kuvia ja tekstejä hyödynnettiin näyttelyluettelossa (liite 1, kuva 8), joka oli luettavissa näyttelytilassa. Lisäksi näyttelyssä oli luettavissa näyttelytiedote ja halutessaan sai laittaa kommentteja vieraskirjaan.

Rajapintoja -näyttelyn avajaiset järjestettiin *Valokuvauksen Sunnuntai* -tapahtumassa 19.11.2023 Opistotalolla. Tapahtuman aikana oli taiteilijatapaaminen, jossa katsojat voivat keskustella näyttelyn taiteilijoiden kanssa heidän teostensa taustoista ja inspiraatiosta. Tapahtuman luennoitsijat olivat Leena Saraste ja Ilkka Halso, jonka ottama valokuva on tapahtumajulisteesa (liite 1, kuva 9). Lisäksi tapahtumassa oli kuvaesitys eri valokuvakurssien tuotannoista.

6.2 Rajapintoja -virtuaalinäyttely

Opinnäytetyön yhteydessä toteutin virtuaalinäyttelyn 2023 syksyn Opistotalon *Rajapintoja* -näyttelystä. Virtuaalinäyttely luotiin ThingLink-ohjelmalla, joka on nettipohjainen palvelu, jossa kuviin voi lisätä interaktiivisia sisältöjä tagien avulla. ThingLink valikoitui virtuaalinäyttelyn alustaksi, koska Helsingin kaupunki otti ThingLink-lisenssin käyttöön keväällä 2023.

Näyttely avautui 8.3.2024 ja lopetusajankohta on vielä avoin. Virtuaalinäyttely on luotu opiskelijoiden tuottamista näyttelymateriaaleista. Työtä helpotti paljon, että virtuaalinäyttely perus-

tuu aikaisemmin toteutettuun fyysiseen näyttelyyn, ja materiaali oli valmiina. Virtuaalitila pohjautui kuviin Opistotalon näyttelytilasta, jossa teokset ovat ripustettuna seinille. Perinteisestä näyttelystä otettiin erilaisia kuvia, jotka toimivat virtuaalitalan pohjana.

Pyrin tekemään virtuaalinäyttelystä mahdollisimman helppokulkuisen. Hyödynsin alustan perustyökaluja luodakseni käyttäjäystävällisen kokemuksen. Kävijä tarvitsi vain internet-yhteyden ja tietokoneen, älypuhelimien tai tabletin.

Virtuaalikierron alkaa yleisnäkymällä näyttelytilasta, jossa on yleistietoa näyttelystä ja sen tekijöistä (liite 1, kuva 10). Aloitusnäytön oikealla on infolaatikko, jonka voi sulkea laatikon oikeassa yläkulmasta olevasta ruksista. Oikealta ylhäältä löytyy painike, josta tiedotetekstin saa suuremmaksi ja sen voi kuunnella audiona. Oikealta alakulmasta löytyy Infopainike, seinänäköpainike ja koko näytön tilapainike.

Aloitusnäytön alaosasta löytyy eri tekstipainikkeiden kautta liikkumisohjeet, QR-koodi ja näyttelykysely. Ilmonet.fi -painikkeen kautta pääsee linkkiin, josta on kulku Helsingin työväenopiston ilmoittautumissivulle. Valokuvauksen näyttelyilmaisun projektikurssin sivut aukeavat, jos kurssi on sillä hetkellä tarjolla työväenopistossa.

Näyttelytilassa liikutaan nuolipainikkeilla. Ylöspäin osoittavien nuolien avulla pääsee eteenpäin ja katsomaan erikseen eri seiniä (liite 1, kuva 11–12). Halutessaan voi klikata kamerapainiketta, jolloin pystyy katsomaan kuvia suurempana ja saa lisätietoa teoksista (liite 1, kuva 13). Voi myös kuunnella tekstin ja lukea tekstin isompana. Kamerapainikkeen alta löytyy myös lisää kuvia. Seinänäköpainikkeen alaosan nuolinäppäimillä pääsee siirtymään seuraavaan tai edelliseen seinänäköpainikkeeseen. Nuolien välissä olevassa i-painikkeessa on liikkumisohjeet. Seinänäköpainikkeen vasemmalla puolella on talopainike, josta voi halutessaan palata aloitusnäköpainikkeeseen.

Verkkonäyttelypohja ThingLinkissä on ominaisuuksia, joita voidaan hyödyntää tulevaisuudessa näyttelyissä. Ohjelma antaa paljon lisämahdollisuuksia, esimerkiksi 360-kuvan käyttö näyttelypohjakuvana on kiinnostava vaihtoehto. Myös VR-laseille voi luoda materiaaleja. Lisäksi voi luoda ohjattuja ja opastettuja virtuaalisia näyttelykiertoja. (ThingLink 2024.) ThingLink tarjoaa myös käyttäjätilastoja. Näyttelyssä on käynyt reilun kuukauden aikana jo yli 1100 kävijää. Haasteellisinta oli miettiä, miten vierailijat tulisivat liikkumaan virtuaalisessa näyttelytilassa, ja miltä se näyttäisi eri laitteissa. Virtuaalinäyttelyn tekeminen oli kuitenkin kiinnostavaa, ja opin siinä paljon uutta.

7 NÄYTTELYKYSELY

Virtuaalinäyttelyn yhteyteen tein avoimen ja nimettömän näyttelykyselyn. Näin sain kartoitettua näyttelyvierailijoiden kokemusta virtuaalinäyttelystä. Kysely oli avoinna reilun kuukauden. Kyselyyn vastasi 78 henkilöä, jotka olivat käyneet virtuaalinäyttelyssä. Näyttelykyselyyn vastattiin anonyymisti, joten vastaajien henkilötietoja ei tallennettu.

Tieto kyselystä levisi *Rajapintoja* -virtuaalinäyttelyn tiedottamisen myötä. Jaoin kyselyä sosiaalisessa mediassa, esimerkiksi Facebook -ryhmässä nimeltä Kömin kuvaklubi. Tämän lisäksi jaoin kyselyä tuttaville, sekä omille opiskelija- ja harrasteryhmille.

Kysely koostui seitsemästä kysymyksestä, joista suurin osa on monivalintakysymyksiä. Kysymykset löytyvät liitteestä 2. Kysely oli suunniteltu niin, että se oli helppo ja nopea täyttää. Voi vastata muun muassa siihen, mitä vierailijat pitivät näyttelyn toteutuksesta ja käytettävyydestä. Kyselyn lopussa oli mahdollisuus antaa vapaamuotoista palautetta kirjallisesti.

7.1 Näyttelykyselyn analyysi

Näyttelykysely on tärkeä osa virtuaalinäyttelyn arviointia ja kehittämistä. Kyselyn avulla saadaan tietoa siitä, miten näyttelyvierailijat kokivat näyttelyn sisällön, toteutuksen ja teknisen toimivuuden. Saatu palaute antaa arvokasta tietoa virtuaalinäyttely toimivuudesta ja käyttäjävälisyydestä. Avovastauksissa nousi esiin myös kehitysehdotuksia. Vapaamuotoiset avovastaukset näyttelykyselyn tulokset löytyvät liitteestä 3. Nostan esiin kyselyn tuloksia prosenttilukujen ja avovastauksia tekstisitaattien kautta ja analysoin niitä.

Kävijäprofiilit ja yleistettävyys

Tärkeä havainto on, että vastaajista suurin osa, noin 95 prosenttia oli valokuvauksen harrastajia, mikä osoittaa näyttelyn kohderyhmän olleen hyvin valittu. Lisäksi vastaajista 81 prosenttia oli ollut jollain työväenopiston valokuvauksen kurssilla, joka kertoo, että näyttely saavutti pääasiassa oman kohderyhmänsä. On kuitenkin tärkeää ottaa huomioon, että vastaajajoukko oli melko pieni kvantitatiiviseen aineistoon nähden ja melko profiloitunut, koska se koostuu pääasiassa valokuvauksen harrastajista. Tästä syystä yleistysten tekeminen on haastavaa ja tulokset heijastavat lähinnä kyseisen kohderyhmän mielipiteitä ja kokemuksia. Lisätutkimusta ja laajempaa vastaajajoukkoa voitaisiin tarvita yleisempien johtopäätösten tekemiseen.

Kyselyn vastaukset olivat pääosin positiivisia ja kannustavia, mikä viittaa näyttelyn onnistumiseen ja kävijöiden tyytyväisyyteen.

Erinomainen toteutus! Kiinnostavia valokuvia. Pidin kovasti! (Vastaja 29).

Suurin osa vastaajista, 73 prosenttia, piti näyttelyä kiinnostavana, ja 26 prosenttia melko kiinnostavana. On hyvä muistaa, että vastaajien käyttäjäprofiilin mukaan suurin osa vastaajista oli valokuvauksen harrastajia. Tämä saattaa vaikuttaa siihen, että heillä on erityinen kiinnostus näyttelyyn ja saattaa vaikuttaa siihen, miten he arvioivat näyttelyn käyttäjäkokemusta. Kaikki eivät kuitenkaan pitäneet näyttelystä.

Virtuaalinäyttely ideana on hyvä. Vaatii vielä työstöä koska vaikutti hieman kököltä (Vastaja 32).

Lisäksi huomionarvoista on, että lähes puolet 41 prosenttia kävijöistä oli ensikertalaisia virtuaalinäyttelyssä, mikä viittaa virtuaalinäyttelyn tarjoavan uudenlaisen ja houkuttelevan tavan kokea näyttelyn. Kävijöistä 59 prosenttia oli aikaisemmin käynyt virtuaalinäyttelyssä.

Mielenkiintoista, pystyi osallistumaan kotoa! (Vastaja 14).

Tämä oli mukava kokemus nähdä näyttelyn työt, kun ei päässyt perinteiseen näyttelyyn. Tämä antaa itselle mahdollisuuden tutustua myös muihin näyttelyihin virtuaalisesti (Vastaja 20).

Käyttäjäkokeemukset

Suurin osa, 63 prosenttia, vastaajista koki näyttelyssä liikkumisen helpoksi: Todella positiivinen kokemus, oli helppo liikkua ja pysähtyä kuvien äärelle. Tuli kehittämisehdotuksia liikkuvuuteen. Melko helppo liikkua -arvion antoi 35 prosenttia. Avoimissa vastauksissa tuli useampia kommentteja siitä, että liikkuvuutta voitaisiin parantaa.

Aivan loistava mahdollisuus nähdä näyttely, jos ei itse syystä tai toisesta pääse liikkeelle ja perinteiseen näyttelyyn (Vastaja 13).

Teknisesti oli hankala liikkua, mutta kuvat olivat hienoja (Vastaja 22).

Kuvien ja näyttelyn katselua olisi helpottanut, jos nuolinäppäimillä olisi päässyt hyppimään aina seuraavaan kuvaan (Vastaja 3).

Vain 3 prosentin mielestä liikkuminen oli vaikeaa. Käyttäjäkokeemuksen monimuotoisuus osoittaa, että käyttäjäkokeemukset vaihtelevat ja että virtuaalinäyttelyllä on potentiaalia parantaa käyttäjäkokeemusta entisestään.

Virtuaali- tai perinteinen näyttely

Rajapintoja -näyttelyn Opistotalossa perinteisessä tilassa oli nähnyt 68 prosenttia. Perinteinen näyttely on usein auki vain lyhyen ajan, ja kaikille se ei mahdu aikatauluun.

Kiva idea niille, jotka eivät paikalle pääse. Ja vaikka olisi paikalla ollutkin, voi katsella kuvia uudestaan kotona (Vastaaja 25).

Positiivista palautetta tuli ennen kaikkea siitä, miten virtuaalinäyttely mahdollisti näyttelyn näkemisen, vaikka ei paikan päälle päässyt katsomaan fyysistä näyttelyä paikan päälle. Virtuaalinäyttely mahdollisti vierailun toiselta paikkakunnalta tai ulkomailta. Suurin osa vastaajista, 75 prosenttia, kokisi näyttelyn sekä perinteisesti että virtuaalisesti. Perinteistä näyttelyä kannatti 23 prosenttia.

Kiitos virtuaalisesta mahdollisuudesta. Muuten en näkisi näitä (Vastaaja 5).

Hieno tapa päästä katsomaan näyttelyitä, joihin ei muuten välttämättä pääsisi. Erityisesti muissa kaupungeissa tai toisissa maissa oleviin näyttelyihin olisi hienoa päästä enemmänkin tällä tavoin käymään (Vastaaja 11).

Virtuaalinäyttely on hyvä varsinkin niille, jotka eivät päässeet paikan päälle katsomaan valokuvia. Se ei kuitenkaan korvaa paikan päällä katsomista (Vastaaja 3).

Vaikka suurin osa vastaajista haluaisi nähdä näyttelyn sekä virtuaalisesti että perinteisesti, on huomionarvoista, että virtuaalinäyttelyn kannalla oli vain pieni osa, 3 prosenttia, vastaajista. Tämä voi viitata siihen, että vaikka virtuaalinäyttely tarjoaa kätevän vaihtoehdon fyysiselle näyttelylle, se ei korvaa sitä täysin kaikkien kävijöiden mielissä.

Tekninen toteutus

Avovastauksissa nousi esille puutteita teknisessä toteutuksessa. Myös parannusehdotuksia tuli. Useammassa palautteessa toivottiin, että kuvat voisivat avautua isommiksi.

Erinomainen idea luoda virtuaalinäyttely. Toteutustapa on tässä kuitenkin hankala. Olisin mieluummin liikkunut kuvasta toiseen ja seuraavalle seinälle (Vastaaja 26).

Tähän vaikuttaa varmaan aika paljon se, millä laitteella virtuaalinäyttelyssä vierailee. Varsinkin kännykässä ja tabletissa kuvat jäävät pieneksi. Tähän ongelmaan on tulevaisuudessa hyvä puuttua ja pohtia, miten teknistä toteutusta voidaan parantaa, jotta kuvat näkyvät isompana eri laitteissa.

Kuvat olisivat saaneet olla suurempia. Nyt suurin osa kuvista jäivät ainakin tabletin näytöllä aika pieniksi senkin jälkeen, kun oli klikannut kuvaa (Vastaja 16).

Yhdessä palautteessa tekniikkaa pidettiin vanhahtavana. Osin tämä johtuu varmaan siitä, että pyrin tekemään yksinkertaisen näyttelypohjan, jota voin käyttää lähtökohtana, kun teen virtuaalinäyttelyitä opiskelijaryhmän kanssa. Kaiken kaikkiaan avoimissa palautteissa esiin nousseet tekniset haasteet ja kehitysehdotukset antavat arvokasta tietoa, miten virtuaalinäyttelyn teknistä toteutusta voidaan parantaa tulevaisuudessa. Esimerkiksi toiveet suuremmista kuvista ja helppokäyttöisemmästä liikkuvuudesta ovat seikkoja, jotka voidaan ottaa huomioon seuraavien näyttelyiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Kuvat olisivat mielestäni tulleet enemmän edukseen koko ruudun kokoisina, samoin eteneminen kuvasta kuvaan tuntui jotenkin vanhanaikaiselta. Samoin alusta, jolla tämä virtuaalinäyttely oli tehty, tuntui jotenkin eiliseltä, kun netti antaa nykyisin mahdollisuudet niin valtavan upeisiin ja näyttäviin valokuvato-teutuksiin (Vastaja 23).

Visuaalisuus ja sisältö

Vaikka avoimissa palautteissa tuli kehitysehdotuksia tekniikan suhteen, on tärkeää huomata myös positiiviset kommentit näyttelyn visuaalisuudesta ja sisällöstä. Näyttely herätti kiinnostusta ja mielenkiintoa kävijöissä. Katsojia kiinnostivat valokuvaajien henkilövalokuvat ja tästä voidaan päätellä, että taiteilijaesittelyiden lisääminen luo lisähoukutusta näyttelylle.

Tämä oli tosi hieno ja yllättävä valokuvanäyttely! Koin, että pääsin hyvin näkemään näyttelytilan virtuaalisesti sekä valokuvia myös lähempää (Vastaja 30).

Kaikilla osallistuneilla oli kiinnostavat ja hienot kuvat! (Vastaja 17).

Kiva ripustus ja toimiva virtuaalitoteutus! (Vastaja 31).

Mielenkiintoinen toteutus, onnittelut siitä ja kiitos kokemuksesta! Oli kiva nähdä paitsi kuvat myös niiden tekijät. Vielä vähän enemmän infoa tekijöistä ja heidän taustastaan, harrastuneisuudestaan valokuvauksen alalla? Se toisi mukaan henkilökohtaisempaa otetta, narratiivia, joka jää mieleen (Vastaja 23).

Vastauksissaan katsojat pohtivat kuvien viestiä ja merkitystä. Hyvänä pidettiin, että kuvien yhteydessä oli tekstiä, joka auttoi kuvan lukemisessa.

Valokuvan viesti on edelleen elävä, kuvatulvaähkystä huolimatta (Vastaja 9).

Kuvien tekstit auttavat katsomaan kuvaa oikealla tavalla (Vastaja 21).

Vastauksessa vastaaja pohtii näkemisen moninaisuutta, jota käsittelin tekstini katsomisen teorian -osiossa. Kaivattiin myös pidempiä selityksiä teoksista. Nämä ovat selkeitä parannuskohdita, joita voi kehittää seuraavan näyttelyn yhteydessä. Myös näyttelyn yhteinen teema ja tulkinat saivat positiivista palautetta.

Ehkä olisin kaivannut pidempää selitystä kustakin kuvasta ja kuvaajasta. Ei kuitenkaan romaania (Vastaaja 6).

Näyttelyn työt ovat kiinnostavia jokaisen kuvaajan omina tulkintoina samasta teemasta. Virtuaalinäyttelyn tekniikka toimi hyvin, ja liikkuminen ja kuviin tutustuminen sujui helposti. Kiitos! (Vastaaja 33).

Kehittämisehdotukset ja jatkotoimenpiteet

Seuraavan kyselyn voisi järjestää sekä perinteisen- ja virtuaalinäyttelyn yhteyteen. Näin saadaan vielä monipuolisemmin tietoa eri näyttelymuotojen toimivuudesta. Lisäksi tulee tutkia, miten kävijät arvioivat virtuaalinäyttelyn mahdollisuuksia verrattuna perinteiseen näyttelyyn. Hyvä on myös pohtia, miten näitä tietoja voidaan hyödyntää tulevien näyttelyiden suunnittelussa.

Kysymyksissä olisi voinut olla selkeästi perinteistä ja virtuaalinäyttelyä vertaileva kysymys. Esimerkiksi, miten koet virtuaalinäyttelyn käyttäjäystävällisyyden ja mahdollisuuden kuvien tarkasteluun verrattuna perinteiseen näyttelykokemukseen. Kysymys antaisi vastaajille mahdollisuuden suoraan vertailla perinteisen ja virtuaalinäyttelyn ominaisuuksia ja kokemuksia. Hybridinäyttelyt valokuvauksen opetuksen uusina mahdollisuuksina -luvussa pohdin, miten virtuaalinäyttelyitä voitaisiin integroida osaksi perinteisiä näyttelyitä. Kyselyn positiivisesta tuloksesta voidaan todeta, että virtuaalinäyttelylle toivottiin jatkoa.

Samanlaisia virtuaalinäyttelyitä tulevista valokuvanäyttelyistä (Vastaaja 8).

8 MITEN PERINTEINEN JA VIRTUAALINEN VALOKUVANÄYTTELY EROAVAT TOISISTAAN?

Seuraavaksi pyrin vastaamaan opinnäytetyöni tutkimus- ja kehittämiskysymykseen, miten perinteinen valokuvanäyttelytoiminta eroaa virtuaalinäyttelyiden tekemisestä opettamisen viitekehyksessä. Valokuvanäyttely, on se sitten perinteinen tai virtuaalinen, on näkyvä lopputulos, joka motivoi, innostaa ja edistää opiskelijoiden osallistumista ja osallisuutta. Nostan esiin eri näkökulmia ja pohdittavaa sekä perinteisen että virtuaalinäyttelyn järjestäjille ja opetuksen kehittäjille. Tuon esiin kummankin näyttelymuodon vahvuudet ja heikkoudet niin tekijän kuin osallistujan näkökulmasta. Lisäksi pohdin opetuksellisia lähestymistapoja.

8.1 Perinteisten ja virtuaalisten valokuvanäyttelyiden vertailu

On hyvä tunnistaa, niin perinteisen kuin virtuaalisen, näyttelymuodon mahdollisuudet ja rajoitukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön *Kulttuurilaitosten digitaalinen yleisötyö* -verkkokysely tuo esille digitalisaation uhkia, mahdollisuuksia ja kehittämistarpeita kulttuurialalla. Sinä todetaan, että digitaalisen yleisötyön tavoite on monipuolistaa, laajentaa ja syventää yleisöpohjaa. Positiivisena nähtiin saavutettavuuden, vuorovaikutuksen ja osallisuuden lisääntyminen. Toisaalta digitaalisessa ympäristössä laadukkaan taidesisällön tuottaminen vaatii kulttuuritoimijoilta uusia valmiuksia. Toimintaympäristö vaikuttaa hyvin paljon siihen, miten taide koetaan. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018.) Vertailutaulukossa nostan esiin näiden kahden eri näyttelytavan eroja käytännössä ja kokemuksellisesti.

Näyttelyn elementit	Perinteinen toteutus	Virtuaalinen toteutus
Määritelmä	Perinteinen valokuvanäyttely fyysisessä tilassa, jolla on tietty paikka ja aika.	Virtuaalinen valokuvanäyttely digitaalisessa ympäristössä.
Tilallisuus	Fyysisen tilan ominaisuudet vaikuttavat kokemukseen. Kävijät voivat liikkua ja kokea teokset eri näkökulmista	Virtuaalinäyttelyn tilallisuus voi simuloida fyysisen näyttelyn tilallisuutta tai luoda aivan uudenlaisen kokeellisen virtuaalisen ympäristön. Kävijät navigoivat

		eri laitteiden avulla virtuaaliympäristössä. Käyttäjäystävällisyyteen kannattaa panostaa.
Teosten esittäminen	Teokset ovat fyysisesti esillä tilassa. Kehystyksen ja valaistuksen merkitys korostuu.	Kävijä tarkastelee digitaalisia teoksia näytön kautta 2D tai 3D muodossa. Digitaalisessa tilassa teoksia voi skaalata joustavasti suuremmaksi ja pienemmäksi.
Tunnelma	Tunnelma voi vaihdella paljon ja siihen vaikuttaa näyttelyn teeman lisäksi näyttelyn tilallisuus, äänimaailma, valaisu ja ripustus.	Tunnelma luodaan digitaalisin keinoin kuten äänimaailmalla, visuaalisilla efekteillä ja interaktiivisilla elementeillä.
Sosiaalisuus	Näyttelytilassa tapaamme muita kävijöitä ja taiteilijoita. Keskustelut rikastuttavat kokemusta. Yhteisöllisyys ja sosiaalisuus korostuu.	Virtuaalinäyttelyssä kävijä tutkii teoksia omassa tahdissa ilman muiden läsnäoloa. Yksilöllisempi kokemus voi olla keskittyneempi ja intensiivisempi, mutta siitä puuttuu perinteisen näyttelyn sosiaalisuus. Sosiaalisen ulottuvuuden puuttuminen voi vaikuttaa kokemukseen.
Interaktiivisuus	Näyttelytilaan voidaan lisätä vuorovaikutteisia näyttelyelementtejä kuten interaktiivisia näyttöjä. Lisäksi voidaan järjestää aktiivisia keskustelutilaisuuksia ja osallistavia työpajoja.	Digitaalisessa näyttelyssä voimme muun muassa zoomata, lukea ja kuunnella tarinoita teoksista. Katsoja voi olla aktiivisempi omilla valinnoillaan.
Rajoitteet	Näyttely on auki rajoitetun ajan. Digitaalisesta valokuvasta on tulostettava fyysinen kuva.	Osallistumiseen tarvitaan digitaalinen laite, esimerkiksi tietokone tai älypuhelin, internetyhteys ja teknologian osaamista.
Saavutettavuus	Näyttelyyn pääsyä rajoittaa fyysinen sijainti ja aukioloajat. On myös fyysisesti mentävä paikan päälle. Myös	Virtuaalinäyttelyt ovat saavutettavissa kaikkialla ja kellon ympäri, mikä lisää niistä

	tila voi rajoittaa esim. pyörätuolilla liikkumista.	den saavutettavuutta. Virtuaalinäyttelyiden kautta voi olla pienempi kynnyks tutustua taiteeseen.
Ekologisuus ja taloudellisuus	Teosten tulostaminen, pohjustus ja kehystys kuormittavat niin ekologisesti kuin taloudellisesti. Fyysiset teokset pitää kuljettaa näyttelypaikalle. Lisäksi ne pitää säilyttää asianmukaisesti.	Virtuaaligalleriassa voi vieraila ilman matkustamista. Myös materiaalikuluja ei ole, sillä kuvia ei tarvitse tulostaa ja kehystää. Verkkoympäristön ja tietokoneiden päivitys ja uusiminen kuormittaa ekologisesti ja taloudellisesti. Digitaalisia teoksia ja näyttelyitä voi päivittää ja muokata ilman suuria kustannuksia
Aistillisuus	Tarjoaa monipuolisen aistimaailmankokemuksen. Tilan kokeminen eri aisteilla: Näkö, kuulo, haju, tunto.	Digitaaliset teokset eivät tarjoa samalla tavalla aistittavaa läsnäoloa. Kuvien yhteyteen voi lisätä kuunneltavia tarinoita ja musiikkia, jotka aktivoivat näköaistin lisäksi kuuloa.
Immersiivisyys, uppoutuminen	Kokonaisvaltainen elämyksellinen näyttelytila luo uppoutumisen tunteita. Installaatiot on suunniteltu tarjoamaan immersiiivistä kokemusta.	Virtuaalimaailmassa visuaalisen suunnittelun ja äänimaailman kautta Immersiivisyys voi olla erittäin voimakasta. Kävijä voi uppoutua täysin virtuaalimaailman vietäväksi ja kokea teokset intensiivisesti.
Mahdollisuudet	Kävijäkokemusta voi rikastaa erilaisilla live-tapahtumilla, kuten avajaisilla, taiteilijatapaamisilla, luennoilla, opastetuilla kierroksilla ja työpajoilla.	Virtuaalikierrokset, äänitykset teoksista, projektipäiväkirja, voivat rikastuttaa näyttelyä. Virtuaalinäyttelyn digitaalisuus mahdollistaa kävijädataan perustuvan seurannan.
Hyödyntäminen opetuksessa	Fyysinen ympäristö tarjoaa konkreettisen vuorovaikutuksen ja aistimellisen oppimisen.	Virtuaalinäyttely voidaan integroida osaksi etäopetusta ja on joustava oppimisympäristö. Sopii opiskelijoille, jotka ovat tottuneet digitaalisiin työkaluihin.

8.2 Pohdintoja eri näyttelymuotojen vertailusta

Valokuvanäyttelyt ja niiden vertailu perinteisen ja virtuaalisen muodon välillä tarjoavat mielenkiintoisia näkökulmia. Tekijän näkökulmasta kummassakin tavassa näyttelyn suunnittelu-prosessi on tärkeä. Teosten valinta ja ripustuksen suunnittelu ovat keskeisiä vaiheita. Opiskelijoiden on kehitettävä kykyään tuottaa korkealaatuisia valokuvia, ja opittava valitsemaan sopivat teokset näyttelyyn. Ripustussuunnitelman tekeminen näyttelykurssin opiskelijoiden kanssa on hyvä harjoitus visuaalisen kokonaisuuden hallinnasta.

Perinteisessä näyttelyssä fyysisen näyttelytilan ja valaisun suunnittelu korostuu ja on osa kokonaisuutta. Valokuvien esineellisyyttä voidaan korostaa esimerkiksi kehyksillä. Kävijä voi nähdä teokset konkreettisesti omin silmin, aistia niiden koon, tekstuurin ja värit. Virtuaalinäyttelyssä suunnittelu keskittyy enemmän kuvien ja interaktiivisten elementtien suunnitteluun ja toteutukseen. Lisäksi tekijänoikeuksellisia ja eettisiä kysymyksiä on tärkeä pohtia.

Valokuva on digikameroiden myötä jo valmiiksi digitaalisessa muodossa. Tällöin virtuaalinäyttely on lähtökohtaisesti perinteistä näyttelyä helpompi malli. Kuvia ei tarvitse tulostaa, eikä miettiä, miten ne pohjustaa tai kehystää. Lisäksi säästytään fyysisen näyttelytilan hakemiselta ja varaamiselta. Tämä säästää rahaa ja aikaa. Virtuaalinäyttely on toimintatapana ekologisempi. Työväenopiston median ainealan opetussuunnitelmassa kannustetaan ottamaan kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen hillintä huomioon myös mediateosten tuotantotapoja pohtiessa. (Helsingin työväenopisto 2021.)

Perinteisen näyttelyn tilallisuus on tärkeä asia. Näyttelytilan fyysiset ominaisuudet vaikuttavat kokemukseen. Näyttelytilassa voi kulkea vapaasti ja kokea teoksia eri näkökulmista läheltä ja kaukaa. Näyttelytilan rajallisuus rajoittaa usein kuvien kokoa ja määrää.

Mikäli halutaan, virtuaalinäyttelyssä kuvat voivat olla isompia, kuin mitä fyysisessä näyttelyssä on varaa tulostaa. Vuorovaikutteisuus lisääntyy, kun kävijä voi klikata linkkejä ja zoomata kuvia isommiksi. Näin käyttäjäkokemuksesta tulee mielenkiintoisempi ja monipuolisempi. Lisäksi virtuaalihuoneita pystyy helposti tarvittaessa lisäämään. Tila muuntuu ja muokkautuu helposti tilanteen mukaan. Haasteellisempää on hahmottaa uudenlainen aineeton tila. Virtuaalinäyttelyn tilallisuus voi simuloida fyysisen näyttelyn tilallisuutta ja kaltaisuutta.

Perinteinen näyttelytila on sosiaalisempi ympäristö niin tekijöille kuin kävijöille. Opetuksellisesti fyysinen tila mahdollistaa konkreettisen vuorovaikutuksen. Lisäksi aistimellinen kokeminen ja oppiminen on vahvempaa paikan päällä. Myös katsojalle perinteinen näyttely mahdollistaa, ainakin vielä, monipuolisemman aistimaailmakokemuksen. Virtuaalinäyttelyyn opiskelijat voivat osallistua omalta tietokoneelta tai kännykältä, mistä päin maailmaa tahansa, missä on internetyhteys.

Toisaalta se vaatii heiltä digitaalisten laitteiden ja tekniikan osaamista. Se sopii opiskelijoille, jotka ovat tottuneet digitaalisiin työkaluihin. Virtuaalinäyttelyn tekemisen opettamisessa on tärkeää ottaa huomioon opiskelijoiden tekninen osaaminen. On käytävä läpi digitaalisen sisällön tuottamisen perusteita, kuten kuvien muokkaaminen, virtuaalialustan rakentaminen ja interaktiivisten elementtien lisääminen. Lisäksi opiskelijoiden tulisi oppia suunnittelemaan käyttäjäystävällisiä ja helposti navigoitavia virtuaalinäyttelyitä.

Digitaalisuuden käyttö ei saa olla päämäärä sinänsä, vaan on tärkeää harkita, missä tilanteessa siitä on hyötyä ja mihin se eritoten soveltuu. Kummassakin näyttelymuodossa on omat haasteensa ja potentiaalinsa. Kuten Emmi Putkonen kirjoittaa:

Siinä missä fyysisen näyttelyn tekijät ovat fysiikan lakien armoilla, virtuaalinäyttelyn tekijät ovat tekniikan armoilla. Vaikka teknologia mahdollistaa paljon, ei se vielä mahdollista täysin fyysistä ympäristöä vastaavaa kokemusta. (Putkonen 2020.)

Muuttuuko digiloikka digiloukuksi? Siinä kysymys, jota joudumme tutkimaan ja pohtimaan. Tulevaisuus näyttää, miten digitaalisuus on vaikuttanut oppilaisiin ja opettajiin. Digitaalisuus ja virtuaaliset menetelmät kun tuovat mukanaan myös haittavaikutuksia. (Salminen-Tuomaala 2021)

Virtuaalinäyttely lisää saavutettavuutta, ja toisi laajemman yleisön taidenäyttelyiden pariin. Hyvänä esimerkkinä virtuaalinäyttelyn globaalisuudesta on Mexichore: Valokuvaus ja värit Meksikossa 3D virtuaalinäyttely, jossa pääsi tutustumaan Meksikon valokuvahistoriaan (Google Art& Culture 2024a).

Mielestäni molemmissa näyttelymuodoissa on omat hyvät puolensa. Valokuvauksen opetusta ja näyttelytoimintaa voidaan kehittää ja rikastaa uusien teknologisten mahdollisuuksien avulla. Virtuaalinäyttelytoiminta sopii hyvin valokuvauksen opetukseen ja levitykseen. Kummallakin on oma paikkansa, mutta virtuaalinäyttelyiden hyödyntämistä opetuksessa pitäisi ilman muuta lisätä ja kehittää Helsingin työväenopistossa.

9 MITEN TARJOTA MONIPUOLISIA NÄYTTELYKOKE- MUKSIA?

Seuraavaksi vastaan tutkimuskysymykseen, miten Helsingin työväenopisto voi hyödyntää valokuvanäyttelyiden potentiaalia valokuvauksen opetuksessa ja tarjota monipuolisempia näyttelykokemuksia katsojille. Nostan esiin eri näyttelymuotojen mahdollisuutta täydentää toisiaan eräänlaisena yhdistelmänä, jossa hyödynnetään perinteisen sekä virtuaalisen näyttelymuodon parhaita puolia.

9.1 Hybridinäyttelyt valokuvausopetuksen uusina mahdollisuuksina

Tulevaisuudessa on hyvä vielä tarkemmin pohtia, miten hyödyntää eri näyttelymuotoja ja voisivatko ne toimia toisiaan täydentävänä hybridimallina. Näyttelykyselyn tulokset viittaavat, että näyttelyn perinteisen- ja virtuaaliversioiden yhdistelmällä on potentiaalia tarjota kävijöille monipuolinen kokemus.

Opetus- ja kulttuuriministeriön Kulttuurilaitosten digitaalinen yleisötyö -raportissa korostetaan, että digitaaliset toimintaympäristöt ovat muuttaneet monin tavoin taiteen tuottamisen ja kokeamisen tapoja (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018). Uudenlaisten hybridimallien kehittäminen näyttelytoiminnassa on tärkeää, jotta molempien hyvät puolet yhdistyvät. Tällainen lähestymistapa voi houkuttaa erilaisia kävijäryhmiä ja kaiken kaikkiaan näyttelyn saavutettavuus paranee.

Hyvä esimerkki taidenäyttelyjen hybridimallista on Synnyin tytöksi -taide- ja runonäyttely. Näyttely on hyvä esimerkki siitä, miten virtuaalinäyttely ei ole sidoksissa aikaan ja paikkaan, ja miten se on loistava tapa tavoittaa katsojia kaikkialla maailmassa.

Hybridimallin kautta näyttelytoimintaa voi kehittää aktiivisempaan ja osallistuvampaan suuntaan. Hybridimalli mahdollistaisi multimodaalisuuden. Multimodaalisuudessa viestintä tai vuoro vaikutus tapahtuu useiden eri kommunikaatiomuotojen avulla samanaikaisesti. Tämä voi rikastuttaa kävijöiden kokemusta. Keskeistä on eri välineiden kautta tapahtuva kommunikointi, joka vaatii tulkitsijalta monilukutaitoa. Monilukutaito koostuu eri viestimislajeista, esimerkiksi kuvallinen, kirjallinen, tilallinen, kosketus, ja äänelliset viestit. (Helsingin työväenopisto 2021.)

Liikkuminen eri näyttelymuotojen välillä kannattaa tehdä helpoksi. Perinteisessä näyttelyssä valokuvien vierellä olevien QR-koodilaattojen kautta kävijät pääsevät helposti siirtymään virtuaalinäyttelyyn ja sen sisältämään lisämateriaaliin. Näyttelytiedotteeseen kannattaa lisätä selkeät ohjeet ja tiedot eri näyttelymuodoista.

Tulevaisuudessa on tarkoitus tehdä *Valokuvauksen näyttelyprojekti* -kurssilla myös virtuaalinäyttelyt opiskelijalähtöisesti. Opiskelijat pääsevät itse tekemään virtuaalinäyttelyä ja vaikuttamaan sen sisältöön. Sisällöntuottamisesta tulee osallistuvampaa ja he pääsevät luomaan omaa tarinaansa verkkoon. Valmiiden teosten lisäksi tulevaisuudessa on tarkoitus, että teosten valmistumisesta tehdään lyhyitä projektitarinoita, jotka avaavat teosten valmistusprosessia kuvien, tekstien, piirustuksien ja äänitettyjen puheiden avulla. Näin opiskelijoiden oma ääni ja henkilökohtaiset kiinnostuksen kohteet pääsevät entistä enemmän esiin. Tämän myötä opiskelijoiden kyky tuottaa korkealaatuista sisältöä kehittyy.

Taideprosessin esiin tuominen tukee luovuutta ja motivoi opiskelijoita tuomaan esiin alkuperäisen idean kehittymisen vaiheita lopulliseksi teokseksi. Kouluttaja ja kirjailija Ken Robinson määrittelee luovuuden prosessiksi, jossa alkuperäisillä ideoilla on arvoa, ja ne syntyvät vuorovaikutuksessa ympäristöömme ja tavastamme nähden asioita (Robinson 2006). Virtuaalinäyttely toimii myös opiskelijan portfoliona ja työnäytteenä. Tämä puolestaan kasvattaa opiskelijoiden motivaatiota.

Hybridinäyttelyiden suunnittelussa käyttäjäkokemuksen huomioiminen on tärkeää. Kannattaa pohtia kenelle näyttelyt on suunnattu, eli miettiä tarkemmin näyttelyiden kohderyhmiä ja heidän tarpeitaan. Näyttelyvieraan katsojan roolia voi myös kasvattaa osallistuvampaan suuntaan. Hyvä on pohtia, miten luoda vuorovaikutteinen, immersiiivinen ja mukaansatempaavan näyttelykokemus. Hybridimallissa voi olla hybriditapahtuma, johon voi osallistua, joko paikan päällä tai verkossa. Hybridinäyttelyiden kehittäminen osana opetustyötä on kiinnostava uusi haaste tulevaisuudessa.

10 TYÖN MERKITYS TILAAJALLE

Helsingin työväenopistossa on viime vuosina lisätty kulttuuritapahtumien järjestämistä. Tästä hyvänä esimerkkinä on keväisin ilmestyvä *Tapahuma* -opas. Työväenopisto hakee vielä paikkaansa kulttuurituottamisen kentällä, mutta uskon, että sen merkitys osallistuvan ja omaehtoisen taiteen näyttämönä tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Sen tuntiopettajakaartissa on paljon taiteilijoita, joilla on näkemystä ja kokemusta taidekentästä. Tämä tuo rikkaan taidelähtöisen pohjavireen opetukseen. Työväenopiston toiminta on hieno mahdollistaja niin henkilökunnalle, opiskelijoille kuin yleisölle. Osallisuus ja vuorovaikutus taideopetuksessa luo kulttuurihyvinvointia.

Opinnäytetyön työskentelyn yhteydessä syntynyt virtuaalinäyttely *Rajapintoja* tarjoaa konkreettisen esimerkin siitä, miten perinteinen valokuvanäyttely voidaan tuoda virtuaaliseen ympäristöön. Näyttely tarjoaa mahdollisuuden tutustua valokuvataiteeseen ja valokuvausopetukseen Helsingin työväenopiston kontekstissa, sekä avaa keskustelua näyttelymuotojen merkityksestä ja potentiaalista opetuksessa ja taiteen esittelyssä. Näyttelyprosessin kuvaus tarjoaa käytännön näkökulmia valokuvanäyttelyiden toteuttamiseen, samalla antaen tietoa virtuaalinäyttelyn mahdollisuuksista ja haasteista opetuksessa ja taiteen esittelyssä.

Helsingin työväenopiston median tiimikokouksessa Mikko Kettunen esitteli *Rajapintoja* -virtuaalinäyttelyä, ja pääsin kertomaan näyttelyn tekemisestä. ThingLink-alusta herätti kuulijoissa mielenkiintoa. Virtuaalinäyttely on saanut hyvää palautetta varsinkin työväenopiston tiedotukselta. He pitivät ideaa mainiona, ja ovat jo kyselleet jatkoa virtuaalinäyttelylle. He ovat hyvin aktiivisesti mainostaneet virtuaalinäyttelyä eri mediakanavissa ja nostaneet sen esiin Helsingin kaupungin sisäisessä henkilöstöviestissä.

Euroopan unionin kulttuuripoliittisissa linjauksissa suositellaan digitaalisten teknologioiden tehokasta hyödyntämistä ja kehittämistä, jotta pysytään mukana toimintaympäristön muutoksessa (Vaughan Jones & Ostrouska 2017).

Virtuaalinäyttelyt tuovat työväenopiston valokuvaukselle uudenlaista näkyvyyttä ja näin ollen ne ovat merkityksellisiä myös opistolle. Digitaalisuutta tulee kehittää työväenopistossa, ja sen lisäarvo opetuksessa hyödyntää. Verkko-opetus on vakiintunut osaksi opetusta, ja uusien digitaalisten työkalujen käyttö avaa uudenlaisia mahdollisuuksia opetuksen monipuolistamiseen.

10.1 Itsearviointi

Yhdessä opiskelijoiden kanssa näyttelyiden tekeminen on antoisaa, mutta näyttelyiden lyhytkestoisuus jää usein harmittamaan. Näyttelyitä tulee ja menee, kuten myös opiskelijoita. Muistikato on haikeaa. Digitaaliset alustat mahdollistavat näyttelyiden elämän jatkumisen perinteisen näyttelyajan loputtua virtuaalinäyttelyiden muodossa. Digitaalisuus on nykyaikaa valokuvauksen digitalisoitumisen ja korona-ajan verkko-opetuksen lisääntymisen myötä.

Valokuvailmaisun näyttelyprojekti -kurssin vetämisen yhteydessä olen saanut kokeilla perinteisen opettamisen ja ohjaamisen lisäksi kuraattorin roolia. Näyttelykuratointi on vaativa prosessi. On ollut kiinnostavaa nähdä, miten opetus muuttuu näyttelyjen tekemisen myötä enemmän taiteelliseksi projektiksi. Olen miettinyt prosessin aikana, voiko opetustyö olla taidetta. Mielestäni näyttelyiden tekeminen on tärkeä taideteko, joten vastaukseni on, kyllä.

11 JOHTOPÄÄTELMÄT

Valokuvauksen digitalisoituminen on tuonut mukanaan merkittäviä muutosta valokuvauksen alalla viimeisten vuosikymmenten aikana. Digitaalinen tekniikka on mullistanut sekä valokuvan ottamisen että niiden jakamisen ja säilyttämisen. Nykypäivän digitaaliset kamerat tarjoavat laadukasta kuvanlaatua. Kuvat tallentuvat kuvia ottaessa muistikortille ja arkistona on usein erilliset kiintolevyt ja pilvipalvelu. Lisäksi kuvankäsittelyohjelmat mahdollistavat kuvien käsittelyn ja parantamisen.

Digitalisoitumisen ja digikameroiden hintojen laskun myötä valokuvauksen harrastus on lisääntynyt. Valokuvauksesta on tullut uudistusten myötä demokraattisempaa ja saavutettavampaa. Sosiaalisen median myötä valokuvien jakaminen ja näyttäminen on helpompaa kuin koskaan ennen.

Valokuvaajat, niin ammattilaiset kuin myös harrastajat, usein esittelevät töitensä kotisivujen tai erilaisten verkkogallerioiden kautta. Virtuaalinäyttelytoiminta tarjoaa valokuvaajille uuden erinomaisen tavan esitellä omaa valokuvatuotantoaan laajemmalle yleisölle. Virtuaalinäyttely mahdollistaa uusia näkökulmia valokuvanäyttelytoimintaan, kuten interaktiivisuuden ja immersiiiviset kävijäkokemukset.

On hyvä huomata, että vain hyvin pieni osa kävijöistä oli virtuaalinäyttelyn kannalla näyttelykyselyn perusteella. Useimmat vastaajista haluaisi nähdä näyttelyn sekä virtuaalisesti että perinteisesti. Vaikka virtuaalinäyttely tarjoaa kätevän vaihtoehdon kuvien esittelyyn, se ei vielä täysin korvaa perinteistä valokuvanäyttelyä. Tulevaisuudessa tilanne saattaa kuitenkin muuttua tekniikan helpottuessa.

Uusia virtuaalinäyttelyalustoja syntyy, ja ne kehittyvät jatkuvasti. Erilaisten alustojen eroavaisuuksia pitäisi kartoittaa ja niiden käyttöä kokeilla. Uusiin digitaalisiin työkaluihin perehtyminen on tärkeä osa tulevaisuuden digitaalisuuden haltuunottoa.

Teknologian kehittyminen mahdollistaa uusien tekniikoiden hyödyntämisen virtuaalinäyttelytoiminnassa. Visuaalista vaikuttavuutta tuo 3D-virtuaaligalleriapohjat ja 360°-kuvien käyttö. Lisäksi laajennetun todellisuuden AR ja virtuaalinen todellisuus VR käyttö yleistyy näyttelyiden yhteydessä tulevaisuudessa. Tekoälyn käyttö voi myös tuoda uusia ulottuvuuksia virtuaalinäyttelytoimintaan.

Virtuaalinäyttely mahdollistaa luoda uudenlaista sisältöä näyttelyyn. Teosten lisäksi myös taiteilijoiden persoonallisuuksien ja taustojen esiin tuominen kirjallisesti tai audiollisesti tuo kiinnostavaa lisäsisältöä näyttelyyn. Myös tekijöiden esittelyvideot monipuolistavat näyttelykokemusta. Näin näyttelyn immersiiivisyys kasvaa ja näyttelykokemuksesta saadaan elämyksellisempi.

Virtuaaliavajaiset ja virtuaaliset ohjatut kierrokset voivat lisätä lisäarvoa virtuaalinäyttelylle. Virtuaalinäyttelyn houkuttelevuuteen kannattaa satsata ja varsinkin ottaa huomioon käyttäjäystävällisyys. Lisäksi virtuaalinäyttelytoiminta voi tarjota tilaa kokeellisille näyttelyideoille. Voidaan luoda aivan uudenlaisia kokeellisia virtuaalisia ympäristöjä ja hakea uudenlaista tilakokemusta. Vain mielikuvitus on rajana, kun alkaa luoda vaikkapa surrealistista näyttelytilaa.

11.1 Virtuaalinäyttely jatkokehittämisinnoaationa

Verkko-opetus on vakiintunut osaksi opetusta, ja digitaalisten työkalujen käyttö avaa uudenlaisia tapoja monipuolistaa opetusta. Virtuaalinäyttely voidaan integroida osaksi etäopetusta, ja se on joustava oppimisympäristö. Virtuaaliset alustat mahdollistavat osallistavampien ja interaktiivisempien kokemusten luomisen, erityisesti opetuksessa. ThingLink-ohjelma soveltuu hyvin myös pedagogiseen opetusympäristöön.

Yksi innovatiivinen jatkokehitysehdotus on luoda pedagoginen virtuaalinäyttely, jonka avulla opiskelijat voivat tutustua valokuvauksen historiaan ja eri tyyleihin interaktiivisesti. Tämä näyttely olisi eräänlainen valokuvien aikakirja, joka tarjoaisi opiskelijoille mahdollisuuden sukeltaa syvälle valokuvauksen maailmaan virtuaalisen ympäristön kautta.

Opetusnäyttely toisi esiin eri aikakausien valokuvausgenrejä, kuten valokuvaustaiteen ensimmäisen suuntauksen piktorialismin, jonka käsittelin valokuvauksen historiaosuudessa. Opiskelijat pääsevät tutustumaan muun muassa dokumentti-, muotokuva- ja maisemakuvaukseen. Lisäksi he voivat tutkia erilaisia valokuvia, jotka haastavat heidät pohtimaan valokuvauksen merkitystä.

Virtuaalinäyttelyt tarjoavat interaktiivisempia kokemuksia, jotka voivat innostaa opiskelijoita. Passiivisesta katsojasta tulee aktiivinen toimija, joka tekee valintoja virtuaalimaailmassa liikkueksaan. Interaktiiviset elementit, kuten mahdollisuus osallistua näyttelyyn omilla kuvillaan,

antaisi opiskelijoille tilaisuuden vaikuttaa oppimisprosessiin, ja vuorovaikutteisen tavan tutustua valokuvauksen kenttään. Virtuaalinäyttely tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden kokea valokuvataidetta monipuolisesti ja interaktiivisesti.

11.2 Lopuksi

Helsingin työväenopiston valokuvauksen opetuksessa digitaalisuudella on luonnollisesti merkittävä rooli valokuvauksen digitalisoitumisen myötä. Valokuvanäyttelyt ovat kuin ikkunoita, jotka avaavat näkymän työväenopiston monipuoliseen maailmaan. Ne kutsuvat kävijät tutustumaan opiskelijoiden luoviin teoksiin, saamaan ideoita ja inspiroitumaan.

Virtuaalisen näyttelytoiminnan kehittäminen ja jatkaminen on yksi ovi työväenopistolle pysyä mukana digitaalisessa kehityksessä. On tärkeää pysyä mukana kulttuurisessa muutoksessa ja kehittää osaamista digitaalisuuden hyödyntämisessä opetuksessa. Uusien tapojen ja toimintamallien kautta voi löytyä uusia yleisöjä ja opiskelijoita. Oppilaspohjan kasvattaminen ja nuorempien oppilaiden mukaan saaminen työväenopiston piiriin on tulevaisuudessa tärkeää.

Tulevaisuudessa virtuaalinäyttelyiden merkitys tulee kasvamaan, ja visuaalista taidetta katsotaan yhä enemmän virtuaalisesti netissä. Toisaalta perinteiset fyysiset näyttelyt tulevat pitämään myös paikkansa. Todennäköisesti näiden kahden erilaisen näyttelymuodon rinnakkaiselo jatkuu vielä pitkään, eräänlaisena toisiaan täydentävänä hybridimallina. Virtuaalinäyttelyt tuovat uusia elämyksellisiä mahdollisuuksia valokuvanäyttelytoimintaan tulevaisuudessa, ja niiden merkitys saattaa kasvaa entisestään.

LÄHTEET

- Barthes, Roland 1985. Valoisa Huone. Suom. Martti Lintunen, Esa Sironen ja Leevi Lehto. Kansankulttuuri Oy.
- Barthes, Roland 1994. Mytologioita. Suom. Panu Minkkinen. Helsinki: Gaudeamus, 1994.
- Berger John & Blomberg Sven & Fox Chris & Dibb Michael & Hollis Richard 1991. Näkemisen tavat. Suom. Mirja Rutanen. Helsinki: Love Kirjat.
- Digimuseo 2024a. Pääsivu. Viitattu 4.3.2024. <https://digimuseo.fi>
- Digimuseo 2024b. Helinä Rautavaaran virtuaalimuseo. Viitattu 4.3.2024. <https://digimuseo.fi/nayttelyt/helina-rautavaaran-virtuaalinayttely/>
- Digimuseo 2024c. Ateneum: Suomen taiteen tarina. Viitattu 24.3.2024. <https://digimuseo.fi/nayttelyt/suomen-taiteen-tarina/>
- Fritze, Max 2022. Aatteita jalommasta valokuvasta. Teoksessa Sofia Lahti & Jane Vuorinen (toim.). Piktorialismi – valokuvataiteen synty. Helsinki: Valokuvataiteen museo, 10–29
- Google Art & Culture 2024a. Mexichore. Viitattu 5.4.2024. <https://artsandculture.google.com/pocketgallery/YQVxliUbRdifvg?pgs=eyJpZCI6InRoZWZlZXRldmldyJ9>
- Google Art & Culture 2024b. The Challenges of Preserving Digital Art. Viitattu 5.4.2024. <https://artsandculture.google.com/story/jAWhVzI4SsOmJQ>
- Heikkinen, Eetu Kasper 2020. Virtuaalisen ympäristön hyödyntäminen muotoilun opetuksessa. Tikissä. Metropolia blogi. Viitattu 4.3.2024. <https://blogit.metropolia.fi/tikissa/2020/05/19/virtuaalisen-ympariston-hyodyntaminen-muotoilun-opetuksessa/>
- Heinänen, Kaisa 2010. Koirat seuraavat valokuvaajaa. Helsingin sanomat. Viitattu 16.3.2024 <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000004756085.html>
- Helinä Rautavaaran museo 2020. Rohkea maailmanmatkaaja. Viitattu 4.3.2024. <https://www.helinamuseo.fi/tutki-ja-opi/helina-rautavaara>
- Helsingin kaupungin museo 2024. Helsingin kaupunki. Viitattu 5.4.2024. <https://www.helsinginkaupunginmuseo.fi/>
- Helsingin kaupunki 2024. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala. Helsinki oppii – tulevaisuuden taidot. Koulutus 2030. Viitattu 5.4.2024. <https://www.hel.fi/static/kasko/helsinkioppii/helsinki-oppii-tulevaisuuden-taidot.pdf>
- Helsingin kaupunki 2024b. Helsinki Digiohjelma. Viitattu: 18.5.2024. <https://www.hel.fi/static/helsinki/digitalisaatio/helsinki-digiohjelma-suomi.pdf>
- Helsingin työväenopisto 2020. Opetussuunnitelma 2020. Viitattu 23.4.2024. https://tyovaenopisto.hel.fi/wp-content/uploads/2022/11/2020_OPS_tyovaenopisto.pdf
- Helsingin työväenopisto 2021. Median ainealan opetussuunnitelma pdf. Ei julkaistu.

- Kaitavuori, Kaija & Roine, Miikka 2006. Näyttelyprosessin kuvaus. Valtion taidemuseo Taidemuseoalan kehittämisyksikkö KEHYS 2006. Viitattu 19.2.2024. https://kirjava.fng.fi/julkaisut/tutkimukset-selvitykset/nayttelyprosessin_kuvaus.pdf
- Kansalaisopiston liitto 2017. Kansalaisopisto kunnan voimavarana. Viitattu 24.3.2024. https://kansalaisopistojenliitto.fi/wp-content/uploads/2017/11/Kansalaisopisto_kunnan_voimavarana_2017.pdf
- Kansallisgalleria 2024a. Digitaalinen Kansallisgalleria. Viitattu 24.3.2024. <https://www.kansallisgalleria.fi/fi/digitaalinen-kansallisgalleria>
- Kansallisgalleria 2024b. Tietoa Kansallisgalleriasta. Viitattu 24.3.2024. <https://www.kansallisgalleria.fi/fi/tietoa-kansallisgalleriasta>
- Kansallisgalleria 2024c. Verkkonäyttely Väriä ja valoa. Viitattu 24.3.2024. <https://www.kansallisgalleria.fi/fi/galleries/4h196h>
- Kansalliskirjasto 2024. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Päivälehti no 207. 08.09.1903. Valokuvanäyttely – Ensimmäinen yleinen valokuvausnäyttely. Viitattu 16.3.2024. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/679818/articles/2604753>
- Karttunen, Ulla 1990. Kauneus ja Hulluus. Valokuvauksen vuosikirja 1989. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo.
- Kasvi, Jyrki J.J. 2019. Tieke. Digi digi digi. Viitattu 4.3.2024. <https://tieke.fi/digi-digi-digi/>
- Koppa 2024. Monimenetelmäisyys. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 28.3.2024. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/monimenetelmäisyys>
- Kukkonen Juha 1999. Valoa. Otteita suomalaisen valokuvan historiaan 1839–1999. Tuomo-Juhani Vuorenmaa (toim.). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Kömi-Liljestrand, Lea 2023. Helsingin Työväenopiston Opistotalon näyttelytilan käyttöopas. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ei julkaistu.
- LAB-ammattikorkeakoulu 2020. Muotoilu, kuvataide ja visuaalinen viestintä. Uutinen. Viitattu 4.3.2024. <https://www.lab.fi/fi/uutiset/muotoiluinstituutin-opinnaytetyonayttely-2020-jarjestetaan-instagramissa-nayttelyvieraita>
- Lahti, Sofia 2022. Omituiset taulunpuitteet. Teoksessa Sofia Lahti & Jane Vuorinen (toim.). Piktorialismi – valokuvataiteen synty. Helsinki: Valokuvataiteen museo, 138–142
- Launonen, Paula 2019. Tieke. Tulevaisuuden digikulttuurin keskellä on ihminen. Viitattu 4.3.2024. <https://tieke.fi/tulevaisuuden-digikulttuurin-keskella-on-ihminen/>
- Lintonen, Kati 1988. Valokuvan 70-luku. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja nro 1. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Net Art Antologia 2024. Rhizomen. Viitattu 5.4.2024. <https://archive.newmuseum.org/>
- Nyström, Samu 2014. Oodi Sivistykselle. Helsingin työväenopisto 100 vuotta. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritakoski, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät. Sanoma Pro.
- Opetushallitus 2021. Digitaalisuus joustavoittaa opintoja ja vahvistaa ammatillisen koulutuksen laatua ja tasa-arvoa. Viitattu 4.3.2024. <https://www.oph.fi/fi/blogi/digitaalisuus-joustavoittaa-opintoja-ja-vahvistaa-ammattillisen-koulutuksen-laatua-ja-tasa>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018. Kulttuurilaitosten digitaalinen yleisötyö. Viitattu 14.5.2024. https://valtioneuvosto.fi/documents/1410845/3547377/Kulttuurilaitosten_digitaalinen_yleis%C3%B6ty%C3%B6.pdf/0dbee76-cf88-424f-aec6-25af5ac958b9/Kulttuurilaitosten_digitaalinen_yleis%C3%B6ty%C3%B6.pdf.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019. Viitattu 23.4.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>
- Opetusministeriö 1998. Laki vapaasta sivistystyöstä 1998/632. Viitattu 24.3.2024. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632>
- Opetusministeriö 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia - ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Viitattu 24.3.2024. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75612/OPM1.pdf?sequence=1>
- Pietarinen, Minna 2023. Synnyin tytöksi taidenäyttely. Viitattu 28.3.2024. <https://sinako.fi/synnyin-tytoksi/>
- Putkonen, Emmi. 2020. Virtuaaligalleria ei katso aikaa tai paikkaa. LAB Pro. Viitattu 4.3.2024. <https://www.labopen.fi/lab-pro/virtuaaligalleria-ei-katso-aikaa-tai-paikkaa/>
- Robinson, Ken 2006. TED Talks puhe. Viitattu 18.4.2024. https://www.ted.com/talks/sir_ken_robinson_do_schools_kill_creativity/transcript?sub-title=en&language=en
- Rossi, Leena-Maija & Seppä, Anita 2007. Tarkemmin katsoen. Visuaalisen kulttuurin luku-kirja. Helsinki: Gaudeamus.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tapaustutkimus. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 24.3.2024. https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopeetus/kvali/L5_5.html
- Salminen-Tuomaala, Mari 2021. Seamk-lehti. Viitattu 19.2.2023. <https://lehti.seamk.fi/2021/digikoukutus-digiloukkua-vai-digiahkya/>
- Salo, Maarit 2018. Yksisilmäisyydestä moniaistisuuteen – immersiiivisen estetiikan uudet vaatteet. Kritiikin uutiset. Viitattu 24.3.2024. <https://www.kritiikinuutiset.fi/2018/11/23/yksisilmäisyydestä-moniaistisuuteen-immersiiivisen-estetiikan-uudet-vaatteet/>
- Saraste, Leena 1984. Jättäisinkö kameran kotiin? Media & Viestintä Vol. 7. Nro 4. Viitattu 2.3.2024. <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/73630/35470>
- Saraste, Leena 1996. Valokuva tradition ja toden välillä. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja B45. Helsinki: Musta Taide.
- Saraste, Leena 2001a. Sumusta sommitteluun verkkonäyttely. Verkkonäyttelyn suunnittelu ja toteutus Päivi Honkanen. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo. Viitattu 16.3.2024.

<https://web.archive.org/web/20150612035045/http://www.valokuvataiteenmuseo.fi/verkkonayttelyt/sumusta-sommitteluun/sumusta/esitt/johdanto.htm>

Saraste, Leena 2001b. Sumusta sommitteluun verkkonäyttely. Verkkonäyttelyn suunnittelu ja toteutus Päivi Honkanen. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo. Viitattu 16.3.2024. https://web.archive.org/web/20150612022016/http://www.valokuvataiteenmuseo.fi/verkkonayttelyt/sumusta-sommitteluun/sumusta/tekija/tek_i1_1.htm

Saraste, Leena 2001c. Sumusta sommitteluun verkkonäyttely. Verkkonäyttelyn suunnittelu ja toteutus Päivi Honkanen. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo. Viitattu 16.3.2024. https://web.archive.org/web/20150611235242/http://www.valokuvataiteenmuseo.fi/verkkonayttelyt/sumusta-sommitteluun/sumusta/tekija/tek_i1_3.htm

Saraste, Leena 2004a. Valo, muoto vai elämä, Väitöskirja. Taulukko 6. Trond Hedströmin näyttely 1953. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo. Viitattu 16.3.2024. https://www.valokuvataiteenmuseo.fi/sites/default/files/inline-attachments/2017-01/saraste_taul_6.pdf

Saraste, Leena. 2004b. Valo, muoto vai elämä, Väitöskirja. Taulukko 14. Matti A. Pitkäsen 1959 kansainvälisessä kierrossa olleet kuvat. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo. Viitattu 16.3.2024. https://www.valokuvataiteenmuseo.fi/sites/default/files/inline-attachments/2017-01/saraste_taul_14.pdf

Saraste, Leena 2004c. Valo, muoto vai elämä. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo.

Saraste, Leena 2010. Valokuva. Muisto, viesti, taide. Helsinki: Musta Taide.

Saraste, Leena 2020. Historia - Valokuvan puolesta 50 vuotta. Finnfoto järjestön historia. Viitattu 16.3.2024. <https://finnfoto.fi/jarjesto/historia/>

Seppänen, Janne 1992. Media & Viestintä, Vol. 15 Nro 3. Viitattu 2.3.2024. <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/70843/32423>

Seppänen, Janne 2002. Valokuvaa ei ole. Musta taide 5. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo.

Sontag, Susan 1984. Valokuvauksesta. Suom. Kanerva Cederström, Pekka Virtanen. Helsinki: Love Kirjat.

Suokas, Kaisa 2021. Digitaalisuuden hyödyntäminen yleisöpohjan kasvattamisessa taide- ja kulttuurialalla. Suomalaisia ja kansainvälisiä näkökulmia. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 19.2.2024. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202104205241>

The Family of Man 1955. The Museum of Modern Art. New York. Viitattu 18.5.2024. <https://www.moma.org/research/archives/archives-highlights-06-1955>

ThingLink 2024. Viitattu 5.4.2024. <https://www.thinglink.com/>

Transformation 2022. INTAC. Viitattu 5.4.2024. <https://artspaces.kunstmatrix.com/en/exhibition/9338160/intac-transformations-2022>

Valokuvataiteen museon 2024a. Valokuvaaja tietokortti Daniel Nyblin. Viitattu 16.3.2024. <http://kukakuvasi.valokuvataiteenmuseo.fi/tietuekortti/valokuvaaja/620>

- Valokuvataiteen museon 2024b. Museon historia: Vihtavarastolta valtakunnalliseksi vastuumuseoksi. Viitattu 16.3.2024. <https://www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi/museoinfo/museon-esittely/museon-historia-vihtavarastolta-valtakunnalliseksi-erikoismuseoksi>
- Valokuvataiteen museo 2024c. Viitattu 12.5.2024. <https://www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi/nayttelyt/daido-moriyama-retrospektiivi>
- Valokuvataiteen museo 2023. Tiedote Viitattu 19.4.2024. <https://www.epressi.com/tiedotteet/kulttuuri-ja-taide/valokuvataiteen-museossa-yli-110.000-kavijaa-vuonna-2023-pentti-sammallahden-nayttely-museon-historian-suosituin.html>
- Vaughan Jones, Yvette & Ostrouska Irene 2017. Promoting access to culture via digital means. European Agenda for culture -pdf. Viitattu 24.3.2024. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7839cb98-651d-11e7-b2f2-01aa75ed71a1/language-en>
- Wallenius 2024. Väri lyö läpi – Värivalokuvaus Suomessa 1950–1960-luvuilla. Luento. Volker von Bonin ja suomalainen valokuvaus – valokuvahistoriallinen luentopäivä 17.2.2024. Hakasalmen huvila
- ThingLink 2024. Viitattu 5.4.2024. <https://www.thinglink.com/>

HAASTATTELUT

- Kettunen, Mikko 2024. Helsingin työväenopiston suunnittelijaopettaja. Helsinki, 12.3.2024. Haastattelija: Lea Kömi-Liljestrand

Tekoäly ChatGPT käyttö

Käytin tekstin muokkaamisessa apuna ChatGPT ja pyysin sitä muuttamaan tekstini passiiviin ja ammattimaisemmaksi. Kysyin myös ChatGPT oliko tekstini toimivaa ja miten sitä kannattasi korjata tai täydentää. ChatGPT ehdotti parannuksia tekstin rakenteeseen ja ilmaisuun. Lisäksi ChatGPT avulla löysin aiheeseen liittyviä lähteitä. Menin alkuperäisille lähteille ja tarkistin niiden relevanssin ja luotettavuuden ennen niiden käyttöä. Lisäksi suoritin ChatGBT avulla plagiointitarkastuksen varmistaakseni, että tekstini on alkuperäistä ja että lähteet oli asianmukaisesti viitatt

LIITTEET

Liite 1. Kuvaluettelo.

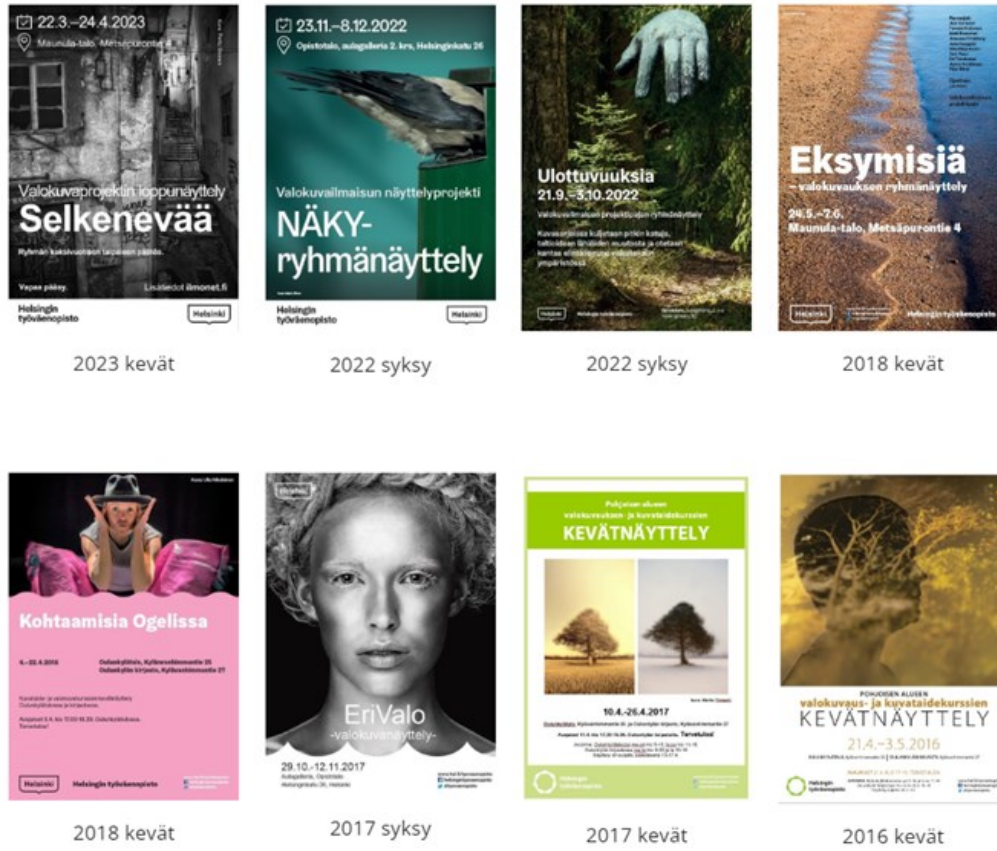
Kuva 1. *Rajapintoja* -perinteisen näyttelyn juliste. Julisteen kuva Jani Kirmanen

Kuva 2. *Rajapintoja* -virtuaalinäyttelyn juliste. Julisteen kuva Heikki Laherma.

Kuva 3. Näyttelyjulisteita vuosien varrelta.

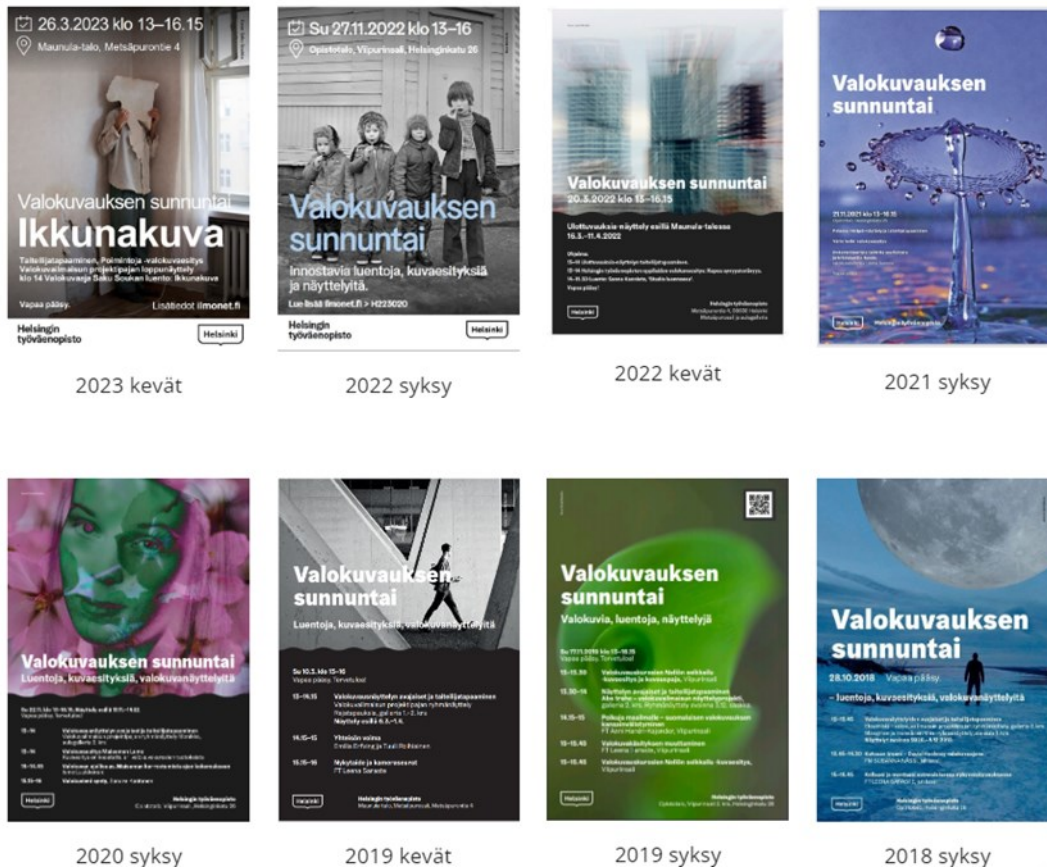
Kuva 4. *Metsä meissä* -näyttely 2017 Opistogalleria. Kuva Lea Kömi-Liljestrand.

Kuva 5. Metsän kosketus -juliste. Julisteen kuva Lea Kömi-Liljestrand.

Kuva 6. Valokuvauksen Sunnuntai -julisteita vuosien varsilta.

2023 kevät

2022 syksy

2022 kevät

2021 syksy

2020 syksy

2019 kevät

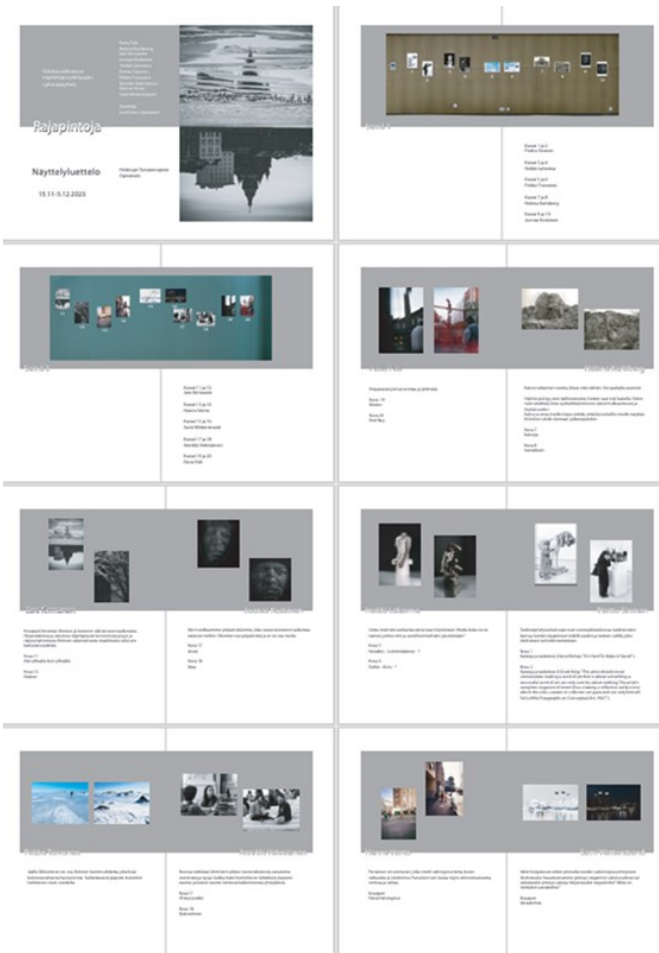
2019 syksy

2018 syksy

Kuva 7. *Monikon kolmas* -virtuaalinäyttelyn seinänäkymä.

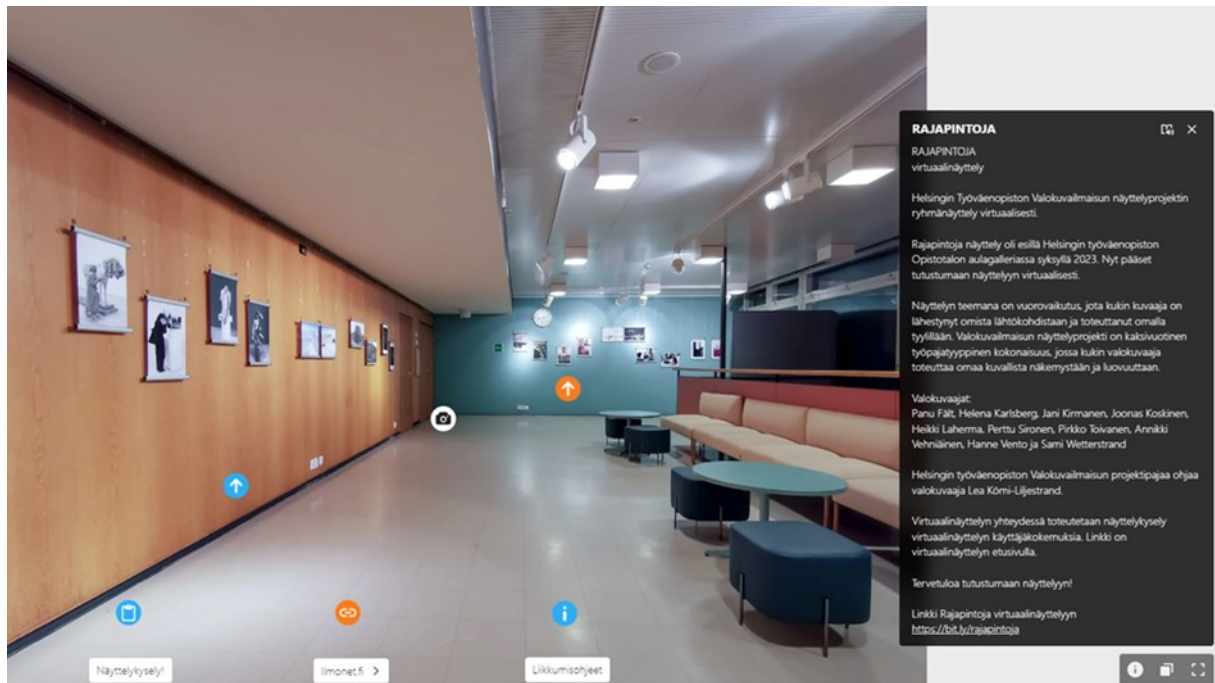
Kuva 8. *Rajapintoja* -näyttelyluettelon taitto Heikki Laherma.

Kuva 9. Valokuvauksen sunnuntai -juliste. Julisteen kuva Ilkka Halso

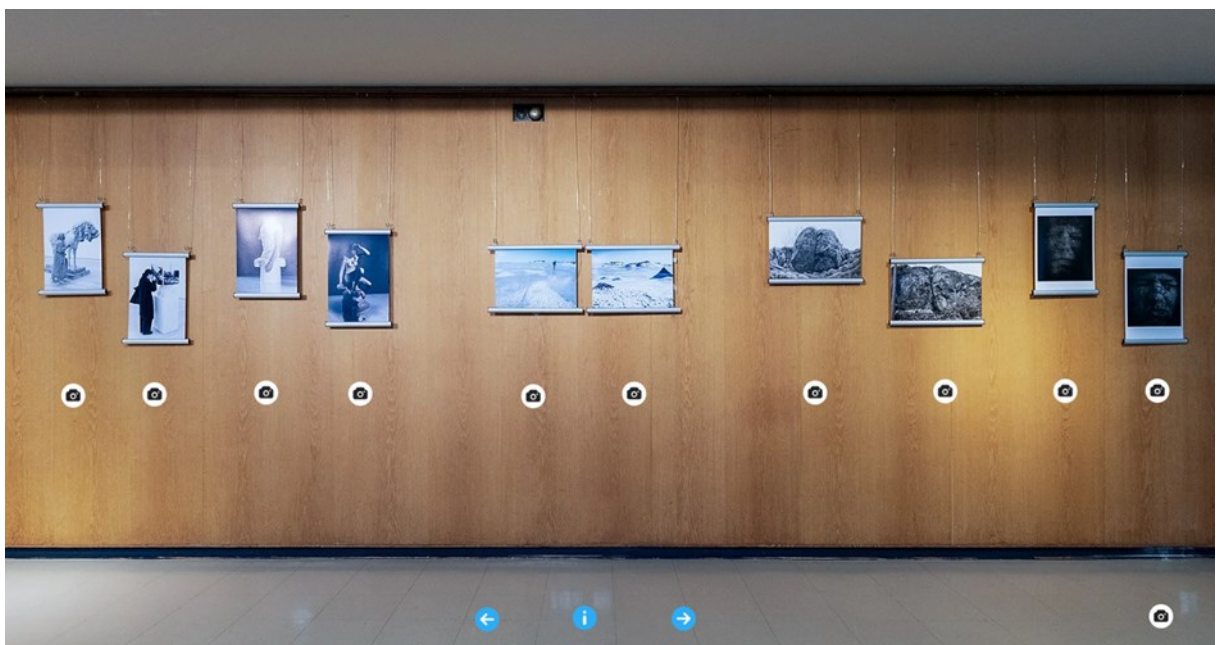
Kuva 10. Rajapintoja -virtuaalinäyttelyn aloitusnäkömää. Kuva Lea Kömi-Liljestrand.

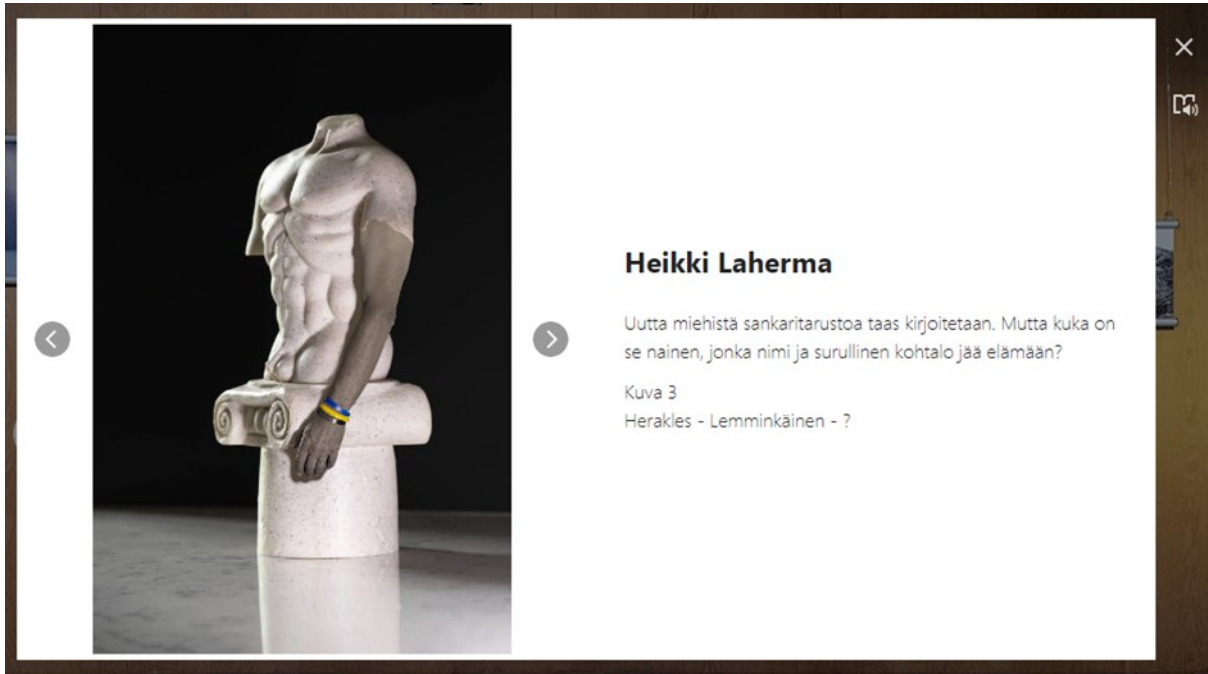
Kuva 11. *Rajapintoja* -virtuaalinäyttelyn seinänäkymä. Kuva Heikki Laherma.

Kuva 12. *Rajapintoja* -virtuaalinäyttelyn seinänäkymät. Kuva Heikki Laherma.

Kuva 13. Teosnäkömä. Kuva Heikki Laherma.

Liite 2. *Rajapintoja* -näyttelykyselyn aloitusteksti ja kysymykset.

Tervetuloa *Rajapintoja* -virtuaalinäyttelyn kyselyyn! Kyselyssä on 7 monivalintakysymystä ja lopuksi voit halutessasi antaa kirjallista palautetta. Kyselyyn vastataan anonyymisti. Kysely on avoinna 4.3-20.4.2024. Kyselyyn vastaaminen vie noin 5 minuuttia.

Kysely liittyy Lea Kömi-Liljestrandin opinnäytetyöhön Humanistisessa ammattikorkeakoulussa.

Kiitos vastauksesta!

Oletko valokuvauksen harrastaja?

- Kyllä
- Ei

Oletko ollut työväenopiston valokuvauksen kurssilla?

- Kyllä
- Ei

Rajapintoja -virtuaalinäyttely oli kiinnostava?

- Kyllä
- Melko kiinnostava
- Ei

Oletko aikaisemmin vierailut virtuaalinäyttelyssä?

- Kyllä
- Ei

Virtuaalinäyttelyssä oli helppo liikkua?

- Kyllä
- Melko helppoa
- Ei

Näitkö *Rajapintoja* -näyttelyn työväenopiston Opistotalolla Kalliossa syksyllä 2023?

- Kyllä
- Ei

Kokisitko näyttelyn mieluummin?

- Perinteisessä näyttelytilassa
- Virtuaalinäyttelynä
- tai sekä että

Vapaamuotoinen palaute *Rajapintoja* -virtuaalinäyttelystä.

Liite 3. Näyttelykyselyn avovastaukset.

Vastaaja 1: Hieno!

Vastaaja 2: Upea!

Vastaaja 3: Virtuaalinäyttely on hyvä varsinkin niille, jotka eivät päässeet paikan päälle katsomaan valokuvia. Se ei kuitenkaan korvaa paikan päällä katsomista. Kuvien ja näyttelyn katselua olisi helpottanut, jos nuolinäppäimillä olisi päässyt hyppimään aina seuraavaan kuvaan.

Vastaaja 4: Hienoa että sai myös virtuaaliversion, koska aina ei pääse paikan päälle. Myös lyhyt taustoitus teoksista kiva lukea näin

Vastaaja 5: Kiitos virtuaalisesta mahdollisuudesta. Muuten en näkisi näitä.

Vastaaja 6: Kiva päästä katsomaan näyttely näin omalta koneelta, jos ei ole mahdollista mennä paikanpäälle. Ehkä olisin kaivannut pidempää selitystä kustakin kuvasta ja kuvaajasta. Ei kuitenkaan romaania.

Vastaaja 7: Teknisessä toteutuksessa vielä parannettavaa esim. kuvan tulisi avautua suurempana.

Vastaaja 8: Samanlaisia virtuaalinäyttelyitä tulevista valokuvanäyttelyistä

Vastaaja 9: Valokuvan viesti on edelleen elävä, kuvatulvaähkystä huolimatta.

Vastaaja 10: Kiitos!

Vastaaja 11: Hieno tapa päästä katsomaan näyttelyitä, joihin ei muuten välttämättä pääsisi. Eri-tyisesti muissa kaupungeissa tai toisissa maissa oleviin näyttelyihin olisi hienoa päästä enemmänkin tällä tavoin käymään.

Vastaaja 12: ei

Vastaaja 13: Todella positiivinen kokemus, oli helppo liikkua ja pysähtyä kuvien äärelle. Oli myös kiva nähdä kuvaajat itsensä, vaikka eihän sillä mitään tekemistä ole minkään kanssa. Aivan loistava mahdollisuus nähdä näyttely, jos ei itse syystä tai toisesta pääse liikkeelle ja perinteiseen näyttelyyn.

Vastaaja 14: Mielenkiitoista, pystyi osallistumaan kotoa!

Vastaaja 15: ... kuvat olivat kiinnostavia. Muut eivät ehkä niinkään. Noh, ... ja sen tekstit kyllä. Terveisiä ihanalle Lealle!

Vastaaja 16: Kuvat olisivat saaneet olla suurempia. Nyt suurin osa kuvista jäivät ainakin tabletin näytöllä aika pieniksi senkin jälkeen, kun oli klikannut kuvaa.

Vastaaja 17: Kaikilla osallistuneilla oli kiinnostavat ja hienot kuvat!

Vastaaja 18: Hienosti toteutettu! Olisi ollut kiva saada kuvat isompina näytölle, jotta olisi voinut tutkia yksityiskohtia. Kiitos näyttelystä!

Vastaaja 19: Hieno idea ja toteutus

Vastaaja 20: Tämä oli mukava kokemus nähdä näyttelyn työt, kun ei päässyt perinteiseen näyttelyyn. Tämä antaa itselle mahdollisuuden tutustua myös muihin näyttelyihin virtuaalisesti

Vastaaja 21: Hyvä vaihtoehto näyttelyille. Etenkin jos ei perinteiseen näyttelytilaan ehdi tai ei ole mahdollista mennä, niin silloin virtuaalinen vaihtoehto toimii. Kuvien tekstit auttavat katsomaan kuvaa oikealla tavalla.

Vastaaja 22: Teknisesti oli hankala liikkua, mutta kuvat olivat hienoja

Vastaaja 23: Mielenkiintoinen toteutus, onnitelut siitä ja kiitos kokemuksesta! Oli kiva nähdä paitsi kuvat myös niiden tekijät. Vielä vähän enemmän infoa tekijöistä ja heidän taustastaan, harrastuneisuudestaan valokuvauksen alalla? Se toisi mukaan henkilökohtaisempaa otetta, narratiivia, joka jää mieleen. Kuvat olisivat mielestäni tulleet enemmän edukseen koko ruudun kokoisina, samoin eteneminen kuvasta kuvaan tuntui jotenkin vanhanaikaiselta. Samoin alusta, jolla tämä virtuaalinäyttely oli tehty, tuntui jotenkin eiliseltä, kun netti antaa nykyisin mahdollisuudet niin valtavan upeisiin ja näyttäviin valokuvatoteutuksiin.

Vastaaja 24: Olisin mielelläni avannut kuvat suuremmiksi. Olisi myös ollut helpompaa siirtyä suoraa seuraavaan kuvaan ilman että kuva piti sulkea ja valita yleiskuvasta uusi.

Vastaaja 25: Kiva idea niille, jotka eivät paikalle pääse. Ja vaikka olisi paikalla ollutkin, voi katsella kuvia uudestaan kotona

Vastaaja 26: Erinomainen idea luoda virtuaalinäyttely. Toteutustapa on tässä kuitenkin hankala. Olisin mieluummin liikkunut kuvasta toiseen ja seuraavalle seinälle. Kuvat olisin halunnut vieläkin suurempina. Erityisesti pidin ... ja ... 1. kuvista.

Vastaaja 27: ei kovin mielenkiintoinen

Vastaaja 28: Hieno näyttely!

Vastaaja 29: Erinomainen toteutus! Kiinnostavia valokuvia. Pidin kovasti!

Vastaaja 30: Tämä oli tosi hieno ja yllättävä valokuvanäyttely! Koin että pääsin hyvin näkemään näyttelytilan virtuaalisesti sekä valokuvia myös lähempää. Kiva myös, että valokuvaajista oli kuvat mukana.

Vastaaja 31: Kiva ripustus ja toimiva virtuaalitoteutus!

Vastaaja 32: Virtuaalinäyttely ideana on hyvä. Vaatii vielä työstöä koska vaikutti hieman kököltä.

Vastaaja 33: Näyttelyn työt ovat kiinnostavia jokaisen kuvaajan omina tulkintoina samasta teemasta. Virtuaalinäyttelyn tekniikka toimi hyvin, ja liikkuminen ja kuviin tutustuminen sujui helposti. Kiitos!

